

גמרא סדורה

מסכת

עירובין

פרק: ב - "עושין פסין"

יז: - כו:

מהדורה מנוקדת, מפוסקת,
מחולקת לסוגיות ולפסקאות

עם רש"י

יצא לאור על ידי עמותת

"וכל בניך לימודי ה'"

יד ניסן תשע"ג

בהצלחה - יגיעת ומצאת - תאמין!!!

להארות והערות
 דניאל ברק ווינט
 טל' - 0526071122
 דוא"ל vinetd@neto.net.il
 עתניאל ד.ד. הר חברון 90407

©

כל הזכויות על הטקסט, ניקוד ופיסוק
 שמורות למכון הישראלי לפרסומים תלמודיים.
 כל הזכויות על החלוקה לסוגיות ופסקאות
 שמורות לעמותת "וכל בניך לימודי ה'".

ניתן לצלם ולהדפיס לשם לימוד וללא מטרת רווח.

מסכת עירובין פרק ב - "עוֹשֵׁין פְּסִין לְבִירָאוֹת"

69. יז, ב - יח, א

רז"י

מְשֻׁנָּה

עוֹשֵׁין פְּסִין לְבִירָאוֹת,

אַרְבַּעָה דְיוֹמְדִין נְרָאִין בְּשִׁמוּנָה,

דְּבָרֵי רַבֵּי יְהוּדָה.

רַבֵּי מֵאִיר אָמַר:

שְׁמוּנָה הַנְּרָאִין בְּשָׁנִים עֶשֶׂר - אַרְבַּעָה דְיוֹמְדִין וְאַרְבַּעָה פְּשׁוּטִין.

גוּבְהוּ - עֶשְׂרֵה טְפָחִים,

וְרוּחָבֵן - שָׁשֶׁה,

וְעוֹבְיָיִם - כָּל שֶׁהוּא.

וּבִינֵיהוּ - בְּמֵלֵא שְׁתֵּי רְבָקוֹת שֶׁל שְׁלֹשׁ שְׁלֹשׁ בָּקָר,

דְּבָרֵי רַבֵּי מֵאִיר.

רַבֵּי יְהוּדָה אָמַר:

שֶׁל אַרְבַּע.

קְשׁוּרוֹת וְלֹא מוֹתְרוֹת,

אַחַת נִכְנָסֶת וְאַחַת יוֹצֵאת.

מוֹתֵר לְהַקְרִיב לְבָאֵר, וּבִלְבַד שְׁתֵּהָא פְּרָה רֵאשָׁה וְרוּבָה בְּפָנִים, וְשׁוֹתָה.

מוֹתֵר לְהַרְחִיק כָּל שֶׁהוּא, וּבִלְבַד שִׁירְבָה בְּפָסִין.

רַבֵּי יְהוּדָה אָמַר:

עַד בֵּית סְאִתִּים.

אָמְרוּ לוֹ: לֹא אָמְרוּ בֵּית סְאִתִּים אֲלֵא לְגִנָּה וְלִקְרָפִי,

אֲבֵל אִם הָיָה דִיר, אוֹ סֵהָר, אוֹ מוֹקְצָה, אוֹ חֶצֶר -

אֲפִילוּ בֵּית חֲמֵשֶׁת בּוֹרִין, אֲפִילוּ בֵּית עֶשְׂרֵה בּוֹרִין - מוֹתֵר.

וּמוֹתֵר לְהַרְחִיק כָּל שֶׁהוּא, וּבִלְבַד שִׁירְבָה בְּפָסִין.

יח,א

גְּמָרָא

לִימָא מִתְנִיתִין דְּלֵא כְּחֻנְיָא,

דְּתַנְיָא:

"עוֹשֵׁין פְּסִין לְבוֹר, וְחֻבְלִין לְשִׁירָא.

וְחֻנְיָא אָמַר:

חֻבְלִין לְבוֹר, אֲבֵל לֹא פְּסִין."

אֲפִילוּ תִימָא חֻנְיָא,

בוֹר - לְחוּד,

בָּאֵר - לְחוּד.

אִיכָא דְאָמְרִי:

מִדְּלֵא קְתַנֵּי חֻנְיָא אָמַר: עוֹשֵׁין חֻבְלִין לְבוֹר וּפְסִין לְבָאֵר.

מִכְּלָל דְּלְחֻנְיָא: לֹא שְׁנָא בוֹר וְלֹא שְׁנָא בָּאֵר,

חֻבְלִים - אִין,

פְּסִין - לֹא.

לִימָא מִתְנִיתִין כְּחֻנְיָא?!

אֲפִילוּ תִימָא חֻנְיָא,

לְמֵאִי דְקָאֵמַר תִּנְא קָמָא קָא מְהַדֵּר לֵיהּ.

מתני'

עוֹשֵׁין פְּסִין לְבִירָאוֹת. שְׁבִרְשׁוֹת הַרְבִּים וּבִירָאוֹת עֲצֵמָן רְשׁוֹת הַיַּחֲדָד הֵן שְׁעִמּוּקִים עֲשֶׂרָה וְאִין יִכּוֹל לְמַלְאוֹת מֵהֵן וְעוֹשִׁים פְּסִין אֵלוּ לְהַכִּין לְהֵן הַיֶּקֶף שִׁיהוּ הַפְּסִין הַלְלוּ עוֹשֵׁין אֶת סְבִיבוֹת הַבוֹר רְשׁוֹת הַיַּחֲדָד וַיִּמְלֵא וַיּוֹצֵא וַיִּנְיַח שֵׁם וְתִכְנַס בְּהַמְתּוֹ וַיִּשְׁקְנָה:

דיומדין. עֲמוּדֵין הַנְּרָאִין כְּשָׁנִים שְׁעִשׂוּי כְּמֵרֹזֵב שְׁלוֹן וְכִשְׁנוּעֲצוּ בִקְרָקַע לְפִאת דְּרוּמִית מְעֵרְבִית נוֹטָה דּוֹפְנוּ אֶחָד לְמִזְרַח וְצִידוֹ אֶחָד לְצַפּוֹן וְהַשְּׁנֵי לְפִאת מְעֵרְבִית צְפוֹנִית נוֹטָה צִידוֹ אֶחָד לְמִזְרַח וְצִידוֹ אֶחָד לְדָרוֹם וְכִשְׁנוֹתָן אַרְבַּעַתָּן לְדִ' הַפִּיאוֹת נִמְצָא לְכָל רוּחַ בִּ' אֲמוֹת דּוֹפֵן אִמָּה כִּגְד אִמָּה וְהַרְיוּחַ בִּינְתֵימָן:

פשוטין. בְּאֲמֻצָּע נוֹתֵן לְכָל רוּחַ לוֹחַ רַחְבָּה אִמָּה וּבְגִמְרָא מִפְּרֵשׁ בְּאִיזָה בּוֹר בְּעֵי רִ' מֵאִיר פְּשׁוּטִין דְּהָא מוֹדָה רִ' מֵאִיר שִׁיכּוֹל לְהַנִּיחַ י' אֲמוֹת רְיוּחַ בִּינְתֵימָן כְּדִמְפָּרֵשׁ וְאִזִּיל:

וביניהם שתי רבקות וכו'. דְּהֵינּוּ עֶשֶׂר אֲמוֹת כְּדִמְפָּרֵשׁ בְּגִמְרָא וְאִם פְּחוֹת כִּי"ש שֶׁהוּא יִפָּה:

קשורות. חוֹמְרָא הוּא לְמַעַט מְרִיּוּחַ שְׁבִינְתֵימָן:

ולא מותרות. בְּגִמְרָא פְּרִיךְ הֵינּוּ קְשׁוּרוֹת: **אחת נכנסת ואחת יוצאת.** קוֹלָא הוּא דְּלֹא בְּעִינָן עֶשֶׂר מְצוּמְצָמוֹת אֲלֵא שׁוּחֻקוֹת:

מוותר להקריב. פְּסִים לְבָאֵר וְלַעֲשׂוֹת הַהִיקָף קֶצֶר:

ובלבד שתהא. מִשְׁפַּת הַבָּאֵר עַד בֵּין הַפְּסִין כְּדִי רֵאשָׁה וְרוּבָה שֶׁל פְּרָה אֲבֵל בְּצִיר מֵהַכִּי לֹא דִלְמָא מִמְשִׁיךְ אַחַר פְּרֵתוֹ וּמְפִיק לְדוּוּלָא חוּץ לְמַחֲצִיזָה וְקָא מְפִיק מִרְשׁוֹת הַיַּחֲדָד לְרְשׁוֹת הַרְבִּים:

להרחיק כל שהוא. כָּל מָה שְׁבִלְבוּ לַעֲשׂוֹת הַיֶּקֶף גְּדוּל:

ובלבד שירבה בפסין. דְּכָל כְּמָה דְּמַרְחִיק מְבוּר מְגַדִּיל רְיוּחַ שְׁבִין דְיוֹמַד לְדְיוֹמַד וְצִרִיךְ לְהַרְבּוֹת בְּפָסִין עַד שֶׁלֹּא יִהְיֶה בֵּין פְּשׁוּט לְפְשׁוּט וּבֵין פְּשׁוּט לְדְיוֹמַד יוֹתֵר מִי' אֲמוֹת לְרִ' מֵאִיר אוֹ מִי"ג אִמָּה וְשִׁלִּישׁ לְרַבֵּי יְהוּדָה: **לגינה ולקרפף.** שְׁאִין הַקִּיפֵן לְדִירָה קְרָפֶף הַיֶּקֶף גְּדוּל חוּץ לְעִיר לְהַכְנִיס שֵׁם עֲצִים לְאוּצָר:

אבל אם היה דיר. שֶׁל בְּהֵמוֹת שְׁעוֹשֵׁין בְּשִׁדּוֹת הַיּוֹם כֹּאן וְהַיּוֹם כֹּאן כְּדִי לְזַבֵּל בְּגַלְלֵי הַבְּהֵמוֹת:

סהר. לְבַהֲמוֹת שֶׁל עִיר:

מוקצה. רַחְבָּה שְׁאֲחוּרֵי הַבְּתִים: **וחצר.** שְׁלִפְנֵי הַבְּתִים דְּכָל הַנִּי הַקִּיפֵן לְדִירָה הוּא וְהַנִּי פְּסִי בִירָאוֹת נְמִי הוּאִיל וּמִימֵיהֶן רְאוּיִין לְשִׁתִּיית אָדָם תְּשִׁמִּישׁ דִּירָה מְעַלְיֵיתָא הוּא:

גמ'

חבלים לשיירא. כְּדַתְנָן בְּפִי"ק (דף טז:): מְקִיפִין שְׁלֹשָׁה חֻבְלִים דְּכוֹלָה עוֹמֵד הוּא אֲבֵל פְּסִין לְשִׁירָא לֹא דְהוּי פְּרוּץ מְרוּבָה וְלֹא הוֹתֵר אֲלֵא לְבוֹר מְשׁוּם בְּהַמַּת עוֹלֵי רַגְלִים כְּדִמְפָּרֵשׁ לְקַמְנָן:

בור. מֵים מְכוּנְסִין וְעֵבִידֵי דְפִסְקֵי וּמְשׁוּם הַכִּי אֲסֵר חֻנְיָא דְזִמְנִין דְּפִסְקֵי מִיא וּבִטְלֵי מַחֲצִצָתָא וְלֹא הוֹתֵרוּ פְּסִי בִירָאוֹת אֲלֵא מִפְּנֵי מִימֵיהֶן שֶׁל בְּהַמַּת עוֹלֵי רַגְלִים:

באר. מֵים חַיִּים וּבִירָאוֹת דְּמִתְנִיתִין מִדְּלֵא קְתַנֵּי בּוֹרוֹת בְּמֵים חַיִּים קָאֵמַר:

רש"י

בור הרבים. אי פסקי מיא מדכרי אהדדי ולא מטלטלי התם:
באר היחיד. דלא פסקי מיא: **לבורות לא.** ואפילו דרבים:
מכונסין דלא פסיקא ליה. דאיכא בור הרבים דמהני ואיכא בור דיחיד דלא מהני לא קתני:
ואילו הכא ביראות קתני. דמשמע תרי חד דרבים וחד דיחיד:
ביראות דעלמא. אכל ביראות קאי ולעולם דרבים:

לימא מתניתין דלא פרי עקיבא,

דתנן:

"אחד באר הרבים, ובור הרבים, ובאר היחיד - עושין להן פסין, אבל בור היחיד - עושין לו מחיצה גבוה עשרה טפחים, דברי רבי עקיבא" (כב:).

ואילו הכא קתני: **"לביאות" - "לביאות" - אין, לבורות - לא!**

אפילו תימא רבי עקיבא,

באר מים חיים - דפסיקא ליה, לא שנא רבים ולא שנא יחיד, קתני. בור מכונסין דלא פסיקא ליה - לא קתני.

לימא מתניתין דלא פרי בן בכא,

דתנן:

"רבי יהודה בן בכא אומר:

אין עושין פסין אלא לבאר הרבים בלבד" (כב:),

ואילו הכא קתני: **"לביאות" - לא שנא דרבים ולא שנא דיחיד!**

אפילו תימא רבי יהודה בן בכא,

מאי **"ביאות" - ביראות דעלמא.**

כ"י

70. יח, א

השיתין. מיני תאנים רעות כדאמר במס' ברכות (דף מ:):
פטורין. מן הדמאי דכיון דרעות הן לא חס עלייהו עם הארץ ועשרן:
חוץ מן הדיופרא. שהוא חשוב:
דיו פירות. טוענין ב' פעמים בשנה:

מאי "דיומדין"?

אמר רבי ירמיה בן אֶלְעָזָר:
 דיו עמודין.

ד"יו למ"נודה שב"ח זונ"ית נתק"לקל במיד"ה שלש"ה סימ"ן.

תנן התם:

"רבי יהודה אומר:

כל השיתין - פטורין, חוץ מן הדיופרא" (דמאי א,א).

מאי "דיופרא"?

אמר עולא:

אילן העושה דיו פירות בשנה.

71. יח, א-ב

רס"י

אחור וקדם צרתני. מלפנים ומאחור צרת לי צורת פנים: הצלע: בין לרב בין לשמואל לשון צדדין כמו ולצלע המשכן השנית (שמות כו): **פרצוף**. חילקו לשנים שהיה זכר מכאן ונקבה מכאן: **זנב**. היה לו לאדם הראשון ונטלו ממנו וברא את חוה: **מאי אחור וקדם צרתני**. דמשמע ב' צורות: **מאדם ועד בהמה**. אדם הוזכר בפורענות תחילה: ה"ג היינו דכתיב וייצר בתרין יודין דמשמע ב' צורות: **אוי לי מיצרי**. שמצערני אם אעשה רצון יוצרי: **אוי לי מיוצרי**. אם אעשה רצון יצרי: **זכר ונקבה בראם**. משמע מתחילת בריאתו היה זכר ונקבה זכר מצד זה ונקבה מצד זה: **ברא אותו**. משמע חד:

אמר רבי ירמיה בן אلعזר:
דין פרצוף פנים היה לו לאדם הראשון:
שנאמר: **"אחור וקדם צרתני"**¹ (תהילים קלט, ה),
כתיב: **"ויבן ה' אלהים את הצלע"**² (בראשית ב, כב)
רב ושמואל:
חד אמר: פרצוף.
וחד אמר: זנב.

בשלמא למאן דאמר פרצוף,
היינו דכתיב: **"אחור וקדם צרתני"**.
אלא למאן דאמר: זנב מאי **"אחור וקדם צרתני"**?
כדרבי אמי,
דאמר רבי אמי:
אחור למעשה בראשית, וקדם לפורענות.

בשלמא: "אחור למעשה בראשית", דלא איברי עד מעלי שבתא,
אלא "וקדם לפורענות" - מאי היא?
אילימא משום קלה - הא בתחילה נתקלל נחש, ולבסוף נתקללה חוה, ולבסוף נתקלל אדם!

אלא, למבול,
דכתיב: **"וימח את כל היקום אשר על פני האדמה מאדם עד בהמה"**³ (בראשית ז, כג).

בשלמא למאן דאמר: "פרצוף", היינו דכתיב: **"וייצר"** - תרין יודין,
אלא למאן דאמר: "זנב" - מאי **"וייצר"**?

כדרבי שמעון בן פזי,
דאמר רבי שמעון בן פזי:
אוי לי מיצרי,
ואוי לי מיוצרי.

בשלמא למאן דאמר: "פרצוף", היינו דכתיב: **"זכר ונקבה בראם"**⁴ (בראשית ה, ב).
אלא למאן דאמר: "זנב" - מאי **"זכר ונקבה בראם"**?

לכדרבי אבהו,
דרבי אבהו רמי,
כתיב: **"זכר ונקבה בראם"**,
וכתיב: **"בצלם אלהים ברא אתו"**⁵ (בראשית א, כו),
בתחלה עלתה במחשבה לבראות שנים, ולבסוף לא נברא אלא אחד.

בשלמא למאן דאמר: "פרצוף", היינו דכתיב: **"ויסגור בשר תחתנה"**⁶ (בראשית ב, כא),
אלא למאן דאמר: "זנב" - מאי **"ויסגור בשר תחתנה"**?

אמר רב זביד ואיתימא רבי ירמיה, ואיתימא רב נחמן בר יצחק:
לא נצרכה אלא למקום חתך.

¹ אחור וקדם צרתני ותשת עליו כפכה

² ויבן ה' אלהים את הצלע אשר לקח מן האדם, ויבאה אל האדם

³ וימח את כל היקום אשר על פני האדמה מאדם עד בהמה עד רמש ועד עוף השמים

⁴ זכר ונקבה בראם ויברך אותם ויקרא את שמם אדם ביום הבראם

⁵ ויברא האלהים את האדם בצלמו בצלם אלהים ברא אתו

⁶ ויקח אחת מצלעותיו ויסגור בשר תחתנה

כ"י

ויבן. משמע שהיתה מחוסרת בנין:
מאי ויבן. בנויה ועומדת היתה:
שקילעה. קליעת שיער:
אוצר רחב מלמטה וקצר מלמעלה. שאם היה רחב מלמעלה כשהוא ממלאו מכביד משאוי הפירות על הכתלים ומטה אותם:
רחבה מלמטה. חלל בית הרחם שלה:
שושבינות. שנשתדל בחיתונו לשמחו ולהתעסק בצרכי סעודת חופה:
סגי. מהלך:
ואפילו היא אשתו. שהוא גנאי לו:
נזדמנה לו על הגשר. והיא מהלכת לפניו:
יסלקנה לצדדין. ויעבור לפניו:
בנהר. דמדליא למנא ומסתכל בבשרה ובאשת איש קאמר:

בשִׁלְמָא לְמָאן דְאָמַר: "זָנַב", הֵינּוּ דְכָתִיב: **"וַיִּבְנוּ"**, אֵלָּא, לְמָאן דְאָמַר: "פְּרָצוּף" - מַאי **"וַיִּבְנוּ"**?

לְכַדְרֵי שְׁמַעוֹן בֶּן מְנַסֵּיא,

דְּדָרִישׁ **דְּבִי שְׁמַעוֹן בֶּן מְנַסֵּיא:**

"וַיִּבְנוּ ה' אֱלֹהִים אֶת הַצֵּלַע" - מְלַמֵּד שְׁקִילְעָה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְחֹה, וְהַבִּיאָה לְאָדָם הָרֵאשׁוֹן, שָׁנָן בְּבִרְפֵי הַיָּם קוֹרִין 'לְקַלְעִיתָא' - בְּנֵייתָא".

דְּכָר אַחַר:

"וַיִּבְנוּ ה' אֱלֹהִים".

אָמַר רַב חֲסֵדָא וְאָמַרִי לָהּ בְּמַתְנֵיתָא תְּנָא:

יחב, מְלַמֵּד שְׁבִנְיָהּ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְחֹה כְּבָנִין אֹצֵר, מָה אֹצֵר - זֶה רָחַב מְלֻמְטָה וְקָצֵר מְלֻמְעָלָה - כְּדֵי לְקַבֵּל אֶת הַפִּירוֹת, אַף הָאִשָּׁה - רָחֲבָה מְלֻמְטָה וְקָצֵרָה מְלֻמְעָלָה - כְּדֵי לְקַבֵּל אֶת הַזֶּלֶד.

"וַיִּבְיָאָה אֵל הָאָדָם".

מְלַמֵּד שֶׁעֲשָׂה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שׁוֹשְׁבֵינּוֹת לְאָדָם הָרֵאשׁוֹן, מְכַאֵן לְגְדוּל שִׁיעֲשָׂה שׁוֹשְׁבֵינּוֹת לְקַטָּן וְאֵל יָרַע לוֹ.

לְמָאן דְאָמַר: "פְּרָצוּף", הִי מֵינֵיהּוּ סְגִי בְרִישָׁא?

אָמַר רַב נַחְמָן בְּרִי יִצְחָק:

מִסְתַּבְּרָא דְזָכַר סְגִי בְרִישָׁא.

דְתֵנִיא:

"לֹא יִהְיֶה אָדָם אַחֲרֵי אִשָּׁה בְּדֶרֶךְ,

וְאִפִּילוּ הִיא אִשְׁתּוֹ.

נִזְדַּמְנָה עַל הַגָּשֶׁר - יִסְלַקְנָה לְצַדְדֵינָן.

וְכָל הָעוֹבֵד אַחֲרֵי אִשָּׁה בְּנֶהֱר - אִין לוֹ חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא."

72. יח, ב

רש"י

המרצה. מונה: **יד ליד**. המרצה מיד ליד לפי הוא כמו משה שקבל תורה מיד הקב"ה לידו: **עם הארץ היה**. דלא גמר דרך ארץ דמתנני דקתני לעיל לא יהלך אדם אפילו אחרי אשתו: **אלקנה**. נביא היה כדתניא בסדר עולם ויבא איש האלהים אל עלי זה אלקנה יי נביאים נקראו איש האלהים והוא אי מהם וליכא למימר עם הארץ היה: **ולמאי דקאמר רב נחמן**. דהאי אחרי אחרי ממש קאמר: **בי רב**. מקרא [שקורין] תינוקות של בית רבן: **ולא אחרי אשה**. אשת איש: **ולא אחרי עבודת גלולים**. שמא ימשך אחריה וכתוב הרחק מעליה דרכך ואמריי (ע"ז דף יז.) זו האפיקורסות: **ולא אחורי בית הכנסת בשעה שהציבור מתפללין**. שנראה ככופר שעומד מאחריה ואינו נכנס:

תנו רבנן:

"המרצה מעות לאשה מידו לידה, או מידה לידו, בשביל שישתבל בה, אפילו דומה למשה רבינו שקיבל תורה מהר סיני - לא ינקה מדינה של גיהנם. ועליו הפתוב אומר: 'יד ליד לא ינקה רע' (משלי יא, כא) - לא ינקה מדינה של גיהנם."

אמר רב נחמן:

מנוח עם הארץ היה,

שנאמר: **"ויקם וילך מנוח אחרי אשתו"** (שופטים יג, יא).

מתקיף לה רב נחמן בר יצחק:

אלא מעתה, גבי אלקנה דכתיב: **"וילך אלקנה אחרי אשתו"** - ה'כי נמי?!

וגבי אלישע דכתיב: **"ויקם וילך אחריה"**⁸ (מלכים ב' ד, ל) - ה'כי נמי?!

אלא: אחרי דבריה ועצתה.

ה'כא נמי, אחרי דבריה ועצתה!

אמר רב אשי:

ולמאי דאמר רב נחמן: **"מנוח עם הארץ היה"**,

אפילו בי רב נמי לא קרא,

דכתיב: **"ותקם רבקה ונצרתיה ותרכבנה על הגמלים ותלכנה אחרי האיש"** (בראשית כד, סא),

ולא - לפני האיש.

אמר רבי יוחנן:

אחרי ארי - ולא אחרי אשה.

אחרי אשה - ולא אחרי עבודה זרה,

אחורי עבודה זרה - ולא אחורי בית הכנסת בשעה שמתפללין.

⁸ ותאמר אם הנער חי ה' וחי נפשך אם אעזבך וקם וילך אחריה

73. יח, ב - יט, א

ר"י

בנדוי. שישב מאה ושלושים שנה נזוף מפני שגער בו הקבי"ה דכתיב המן העץ וגוי וקללו: **זרזי תאנה.** חגורות ומתרגמין זרזין (בראשית ג): **שכבת זרע דחזיא לאונסיה.** נעשה שידין ורוחין ולילין מיני מזיקין:

אומרים מקצת שבחו כו'. כלומר דרך ארץ הוא שאע"פ שאדם משבח את חברו שלא בפניו הרבה אין מרבה בשבחו לפניו מפני שנראה כמחניף:

בפניו. כתיב צדיק: **שלא בפניו.** כתיב צדיק תמים: **טרף בניה.** מאמר פיה ביקשה שיהא זית טרף שלה והיינו מזון:

בשר ודם. נח: **ולא אמר איה אלוה עושי.** לא הוצרך להתאונן ולומר איה עושי והריני חרב מי שנותן זמירות של תורה בלילה ולהכי נקט לילה שהקול נשמע מרחוק:

מיום שחרב בית המקדש. ופסקו הכהנים מלברך בשם המפורש כדאמר באין דורשין שהיו מברכין בשם המפורש:

דיו לעולם שישתמש בשם ב' אותיות. בין לשבח לפניו בין לברך איש את חבירו דכתיב כל הנשמה תהלל יה כלומר זה השם שכל הנשמה כולה ראוי להשתמש בו מכלל דשם בן ארבע אותיות ושם המפורש לא לכל הנשמה ניתן אלא לכהנים בלבד: דכתיב (דברים ז) ולברך בשמו וכת"י (במדבר ו) ושמו את שמי המיוחד לי:

נתקללו שכיניה. מקללתה: **נתברכו שכיניה.** מקללתה: **למורש קיפוד.** ושם הולכות החיות רעות ומזיקות מקומות הסמוכות לה דאוי לרשע ואוי לשכיניו [סוכה נו:]:

ואמר רבי ירמיה בן אֶלְעָזָר:

כָּל אוֹתָן הַשָּׁנִים שֶׁהָיָה אָדָם הָרֹאשׁוֹן בְּנִידוּי, הוֹלִיד רוּחִין וְשִׁידִין וְלִילִין,

שְׁנֵאמַר: "וַיְחִי אָדָם שְׁלֹשִׁים וּמֵאת שָׁנָה וַיֻּלְד בְּדַמּוֹתָיו כְּצִלְמוֹ"⁹ (בראשית ה, ג) - מִכְּלָל דְּעַד הָאֵידֵנָא לֹא כְּצִלְמוֹ אוֹלִיד.

מיתבי:

"הָיָה רַבִּי מֵאִיד אוֹמֵר:

אָדָם הָרֹאשׁוֹן חֲסִיד גְּדוֹל הָיָה,

בְּיוֹן שָׂרָא שֶׁנִּקְנְסָה מִיְתָה עַל יְדוֹ,

יָשַׁב בְּתַעֲנִית מֵאָה וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה,

וּפִירְשׁ מִן הָאִשָּׁה מֵאָה וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה,

וְהַעֲלָה זְרִיזֵי תַאֲנִים עַל בְּשָׂרוֹ מֵאָה וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה!"

כִּי קִאָמְרִינָן הַהוּא, בְּשִׁכְבַּת זֶרַע דְּחִזָּא לְאוֹנְסִיָּה.

ואמר רבי ירמיה בן אֶלְעָזָר:

מִקְצַת שִׁבְחוֹ שֶׁל אָדָם אוֹמְרִים בְּפָנָיו, וְכוּלוֹ שֶׁלֹּא בְּפָנָיו.

"מִקְצַת שִׁבְחוֹ בְּפָנָיו" - דְּכָתִיב: "כִּי אַתָּה רֵאִיתִי צְדִיק לִפְנֵי בְּהוֹר הַחַיִּים"¹⁰ (בראשית ז, א).

"וְכוּלוֹ שֶׁלֹּא בְּפָנָיו" - דְּכָתִיב: "נַח אִישׁ צְדִיק תְּמִים הָיָה בְּדִרְתָּיו"¹¹ (בראשית ו, ט).

ואמר רבי ירמיה בן אֶלְעָזָר:

מֵאִי דְּכָתִיב: "וְהִנֵּה עֹלָה זֹת טָרֵף בְּפִיה"¹² (בראשית ח, יא)?

אָמְרָה יוֹנָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא:

רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם, יְהִי מְזוֹנְתֵי מְרוֹרֵין כְּזֵית וּמְסוּרֵין בְּיַדְךָ, וְאֵל יְהִי מְתוּקִין כְּדָבָשׁ וְתִלְוִין בְּיַד בְּשָׂר וְדָם.

כְּתִיב הַכֹּא: "טָרֵף",

וְכָתִיב הַתָּם: "הַטְּרִיפְנִי לְחֶם חֲקִי" (משלי ל, ח).

ואמר רבי ירמיה בן אֶלְעָזָר:

כָּל בֵּית שֶׁנִּשְׁמָעִין בוֹ דְּבַרֵי תוֹרָה בְּלִילָה, שׁוֹב אֵינוֹ נֶחְרַב,

שְׁנֵאמַר: "וְלֹא אָמַר אֵיךְ אֱלֹהִים עָשִׂי נִתְּן זְמִירוֹת בְּלִילָה" (איוב לה, ז).

ואמר רבי ירמיה בן אֶלְעָזָר:

מֵיּוֹם שֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ דִּי לְעוֹלָם שִׁישְׁתַּמֵּשׁ, בְּשִׁתֵּי אוֹתוֹת,

שְׁנֵאמַר: "כֹּל הַנְּשֵׁמָה תִּהְלַל יְהִי הַלְלוּיָהּ" (תהילים קנ, ו).

ואמר רבי ירמיה בן אֶלְעָזָר:

כְּשֶׁנִּתְקַלְלָה בְּבָל - נִתְקַלְלוֹ שְׁכִינֵיהָ.

כְּשֶׁנִּתְקַלְלָה שׁוּמְרוֹן - נִתְבָּרְכוּ שְׁכִינֵיהָ.

"נִתְקַלְלָה בְּבָל - נִתְקַלְלוֹ שְׁכִינֵיהָ".

דְּכָתִיב: "וְשִׁמְתִּיהָ לְמוֹרֵשׁ קִפּוֹד וְאֶגְמֵי מַיִם" (ישעיה יד, כג).

⁹ וַיְחִי אָדָם שְׁלֹשִׁים וּמֵאת שָׁנָה וַיֻּלְד בְּדַמּוֹתָיו כְּצִלְמוֹ וִיקְרָא אֶת שְׁמוֹ שֵׁת

¹⁰ וַיֹּאמֶר ה' לִנְח בא אתה וכל ביתך אל התיבה כי אתָּה רֵאִיתִי צְדִיק לִפְנֵי בְּהוֹר הַחַיִּים

¹¹ אלה תולדות נח נח אִישׁ צְדִיק תְּמִים הָיָה בְּדִרְתָּיו את האלהים התהלך נח

¹² ותבוא אליו היונה לעת ערב והנה עֹלָה זֹת טָרֵף בְּפִיה וידע נח כי קלו המים מעל הארץ

רס"י

למטעי כרם. ויהנו שכיניה
 ושבח הוא לה שזכרת לטובה:
חכה. עץ שפוחת פיו שלא יכול
 לדבר:
לך דומיה. הכל שותקין כנגדך:
 שדומה עליו כו' נוחין לו יסורין
 שמקבלן מאהבה:
ולך ישולם נדר. אותה דומיה
 שהוא דומה ביסורין דומה לו
 כשילום נדר:
מעין ישיתוהו. כמעין של שיתין
 נקב שבבנין המזבח שניסוך היין
 של ספלים יורד לתוכו כל השנה
 כדאמרי' בלולב וערבה (סוכה
 מט.):
הפושעי' בי. עדיין ואפי' בשעת
 תולעתם ואשם:
דא"כ. דהא דר"ל בפושעי
 ישראל מוקי לה להאי קרא
 דכתיב ואשם לא תכבה קשיא
 דידיה אדידיה:
ולא מבשקר. איננו מכירו שהוא
 יהודי דמשכה ערלתו ודומה לו
 כמי שאינו נימול:

"נתקללה שומרון - נתברכו שכיניה".
 דכתיב: **"ושמתי שמרון לעי השדה למטעי כרם"** (מיכה א, ו).

ואמר רבי ירמיה בן אלעזר:
 בא וראה שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם,
 מדת בשר ודם - מתחייב אדם הריגה למלכות, מטילין לו חכה לתוך פיו, כדי שלא יקלל את המלך.
 מדת הקדוש ברוך הוא - אדם מתחייב הריגה למקום שותק,
 שנאמר: **"לך דמיה תהלה"**¹³ (תהילים סה, ב).
 ולא עוד אלא שמשבח,
 שנאמר: **"תהלה"**.
 ולא עוד אלא שדומה לו כאילו מקריב קרבן,
 שנאמר: **"ולך ישולם נדר"**.

היינו דאמר רבי יהושע בן לוי:
 מאי דכתיב: **"עברי בעמק הבקא מעין ישיתוהו גם ברכות יעטה מזרה"** (תהילים פד, ז)?
"עברי" - אלו בני אדם שעוברין על רצונו של הקדוש ברוך הוא.
"עמק" - שמעמיקין להם גיהנם.
"הבקא" - שבוכין ומורדין דמעוהו כמעין של שיתין.
"גם ברכות יעטה מזרה" - שמצדיקין עליהם את הדין,
 ואומרים לפניו: רבוננו של עולם, יפה דנת, יפה זכית, יפה חיית, ויפה תקנת גיהנם לרשעים וגו' עדן לצדיקי

איני?
 והא אמר רבי שמעון בן לקיש:
 רשעים אפילו על פתחו של גיהנם אינם חוזרין בתשובה,
 שנאמר: **"ויצאו וראו בפגרי האנשים הפשעים בני"**¹⁴ (ישעיה סו, כד) -
 שפשעו' לא נאמר, אלא **"הפשעים"** - שפושעים והולכין לעולם!

לא קשיא:
 הא - בפושעי ישראל,
 הא - בפושעי אומות העולם.

הכי נמי מסתברא:
 דאם בן, קשיא דריש לקיש אדריש לקיש.
 דאמר ריש לקיש:
 פושעי ישראל אין אור גיהנם שולטת בהן,
 קל וחומר ממזבח הזהב.
 מה מזבח הזהב, שאין עליו אלא כעובי דינר זהב, עמד כמה שנים ולא שלטה בו האור.
 פושעי ישראל, שמליאין מצות כרמון, שנאמר: **"כפלה הרמון וקתר"** (שיר השירים ו, ז).
 ואמר רבי שמעון בן לקיש: אל תיקרי **"קתר"** אלא ריקתיה,
 שאפילו ריקנין שבך מליאין מצות כרמון על אחת כמה וכמה.

אלא הא דכתיב: **"עברי בעמק הבקא!"**

ההוא דמחייבי ההיא שעתא בגיהנם, ואתי אברהם אבינו ומסיק להו ומקבל להו.
 בר מיישראל שבא על בת גוי, דמשכה ערלתו ולא מבשקר ליה.

מתקיף לה רב כהנא:

¹³ לך דמיה תהלה אלהים בציון ולך ישולם נדר
¹⁴ ויצאו וראו בפגרי האנשים הפשעים כי כי תולעתם לא תמות ואשם לא תכבה והיו דראון לכל בשר

כ"י

הַשְׁתָּא דְאָמְרַת: **"הַפְּשָׁעִים"** - דְּפִשְׁעֵי וְאִזְלִי, אֶלָּא מַעֲתָה, דְּכִתְיִב: **"הַמוֹצִיא"**¹⁵ (ויקרא כב, לג) וְ"הַמַּעֲלָה" (ויקרא יא, מה) - דְּמַסִּיק וְדַמְפִיק הוּא? אֶלָּא דְאֶסִיק וְדַאֲפִיק, הֲכִי נְמִי דְפִשְׁעֵי הוּא.

המוציא והמעלה. המוציא אתכם מארץ מצרים (ויקרא כב) וכן המעלה אתכם מארץ מצרים (שם יא):
דפשעי. בחייהם: **מבטן**. שאול יונה בן אמת קאמר ליה:
בדבי רבן יוחנן בן זכאי. ברייתא שנסדרה בבית מדרשו כעין תוספתא שסידר ר' חייא ור' אושעיא:
ציני. דקלים:
כשרין. ללולב:

וְאָמַר רַבִּי יִרְמְיָה בְּרַ אֶלְעָזָר:
 שְׁלֹשָׁה פְתָחִים יֵשׁ לְגִיהֶנָּם, אֶחָד בַּמְדָּבָר, וְאֶחָד בְּיָם, וְאֶחָד בִּירוּשָׁלַיִם.
 בַּמְדָּבָר, דְּכִתְיִב: **"וְזִרְדּוּ הֵם וְכָל אֲשֶׁר לָהֶם חַיִּים שְׂאֵלָה"**¹⁶ (במדבר טז, לג),
 בְּיָם, דְּכִתְיִב: **"מִבְּטָן שְׂאוֹל שְׂוַעֲתֵי שְׂמַעֲתָ קוֹלִי"** (יונה ב, ג),
 בִּירוּשָׁלַיִם, דְּכִתְיִב: **"נָאֵם ה' אֲשֶׁר אוֹר לוֹ בְּצִיּוֹן וְתַנְנוּר לוֹ בִּירוּשָׁלַיִם"** (ישעיה לא, ט).

וְתֵנָּא דְבִי **רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵל**:
"אֲשֶׁר אוֹר לוֹ בְּצִיּוֹן" - זוֹ גִיְהֶנָּם,
"וְתַנְנוּר לוֹ בִּירוּשָׁלַיִם" - זוֹ פִתְחָהּ שֶׁל גִיְהֶנָּם."

וְתוּ לִיכָא?
 וְהָאָמַר רַבִּי מְרִיּוֹן אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוִי, וְאָמַרִי לָהּ תֵנָּא רַבָּה בַר מְרִיּוֹן בְּדַבְּרֵי **רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי**:
 שְׁתֵּי תַמְרוֹת יֵשׁ בְּגִי בֶן הַנּוֹם וְעוֹלָה עֲשֹׂן מִבִּינֵיהוֹן,
 זוֹ הִיא שְׁשֻׁנִינוּ: צִינֵי הַר הַבְּרָזֵל כְּשִׁירוֹת, וְזוֹ הִיא פִתְחָהּ שֶׁל גִיְהֶנָּם.

דִּילְמָא הֵינּוּ דִירוּשָׁלַיִם.

¹⁵ המוציא אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים אני ה'
¹⁶ וזרדו הם וכל אשר להם חיים שאלה ותכס עליהם הארץ ויאבדו מתוך הקהל

74. יט, א

רפ"י

טיט הינו. הוא רפש לטבוע בו ובלע"ז פנייק {בוץ} וסתם טיט היינו שראוי לבנין: **שחת ובאר שחת.** חדא מילתא היא: **על עסקי הנם.** עריות: **תפתה.** גיהנם דכתיב בההוא קרא מדורתה אש ועצים הרבה: **בית שאן פיתחו.** שפירותיו מתוקין מכל ארץ ישראל: **משתבח בפירות דעבר ימינא.** משתבח בפירות של עבר הנהר פרת בדרומו:

אמר רבי יהושע בן לוי: **שבועה שמות יש לגיהנם, ואלו הן:** שאול, ואבדון, ובאר שחת, ובאר שאון, וטיט הינו, וצלמות, וארץ התחתית.

שאול, דכתיב: **"מבטן שאול שועתי שמעת קולי"** (יונה ב, ג). אבדון, דכתיב: **"היספר בקבר חסדך אמונתך באבדון"** (תהילים פח, יב). באר שחת, דכתיב: **"מי לא תעזב נפשי לשאול לא תתן חסדך לראות שחת"** (תהילים טז, י). ובאר שאון וטיט הינו, דכתיב: **"ויעלני מבאר שאון מטיט הינו"** (תהילים מ, ג). וצלמות, דכתיב: **"ישבי חשך וצלמות"**¹⁷ (תהילים קז, י).

ותו ליכא?! והאיכא גיהנם!

גיא שעמוקה כגיהנם, שהפל יורד לה על עסקי הנם.

והאיכא תפתה! דכתיב: **"מי ערוך מאתמול תפתה"** (ישעיה ל, ג).

ההוא, שכל המתפתה ביצרו יפול שם.

גו עדן.

אמר ריש לקיש: אם בארץ ישראל הוא בית שאן פתחו, ואם בערבא בית גרם פתחו, ואם בין הנהרות הוא דומסקנין פתחו.

בבבל אבוי משתבח בפירי דמעבר ימינא, ורבא משתבח בפירי דהרפניא.

¹⁷ ישבי חשך וצלמות אסירי עני וכוזל

רש"י

75. יט, א

"וּבִינֵיהֶן בְּמִלּוֹא שְׁתֵּי רִבְקוֹת שֶׁל שְׁלֹשׁ שְׁלֹשׁ בָּקָר, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר.
... קְשׁוּרוֹת וְלֹא מוֹתְרוֹת".

פשיטא!

כִּיּוֹן דִּתְנָא לִיה "קְשׁוּרוֹת" הוּי, אֲנִי יְדַעִין דְּלֹא הוּי מוֹתְרוֹת!

מֵהוּ דִּתִּימָא: "קְשׁוּרוֹת" - כְּעִין קְשׁוּרוֹת, אֲבָל מְמֹשׁ - לֹא,
קָא מְשַׁמַּע לֵן.

76. יט, א-ב

רס"י

רבקה נכנסת ורבקה יוצאת. ולא פרה נכנסת ופרה יוצאת דא"כ לא הוה קשורות: **כמה ראשה ורובה של פרה.** שנתנו חכמים שיעור להרחקת פסין מן הבור שיהו רחוקין כדי ראשה ורובה כדתנן במתני: **שהן כעשר.** אמות ששה בקר ולקמן פריך מאי כעשר הא עשר מכוונות הן: **כ"ג ו"ד.** שמונה בקר יצאו מכלל שלש עשרה ולכלל י"ד לא באו ד"ג אמה ושליש הן: **בבור רחב שמונה.** אפי' לר"מ לא בעינן פשוטין דכי מרחיק כדי ראשה ורובה דהיינו שתי אמות לכל רוח נמצא החלל שבין ב' המחיצות שתיים עשרה אמה והפסין רחבן אמה לכל רוח זה כנגד זה נמצא בין פס לפס שיעור פתח עשר אמות ור' מאיר בהכי שרי: **בבור שתיים עשרה.** דכי מרחיק שתי אמות מכאן וכנגד מכאן יש חלל המחיצה י"ו אמה ומהן שתי אמות עומד הרי בין זה לזה י"ד פרוץ וכולי האי לא שרי רבי יהודה ובעינן פשוטין לכל צד דמכל צד וצד איכא י"ד אמות ולקמן מפרש היכא משוי להו: **תנינא.** לדרב פפא במתניי. דקתני לר' מאיר ששה בקר ולרבי יהודה שמונה בקר וממילא שמעינן דר"מ שרי בהבדלת עשר ור' יהודה שרי בהבדלת שלש עשרה אמה ושליש וכי קבעי ר' מאיר פשוטין ביותר מעשר קאמר: **רב פפא הך ברייתא.** דתנא שיעורא דעובי הפרות לא שמיע ליה ובמתניי לא פריש להו ואתא רב פפא לפרושי לך מתניתין דשיעורא דר' מאיר עשר אמות ודר' יהודה שלש עשרה אמה ושליש והסכים רב פפא מדעתו למה ששינוו בברייתא דראשה ורובה שתי אמוי ועוביה אמה ושני שלישי אמה:

"אחת נכנסת ואחת יוצאת".

תנא:

"רבקה נכנסת ורבקה יוצאת".

תנו רבנן:

"במה ראשה ורובה של פרה? שתי אמות. וכמה עוביה של פרה? אמה ושני שלישי אמה.

יט,ב

שהן כעשר,

דברי רבי מאיר.

רבי יהודה אומר:

בשלוש עשרה אמה ובארבע עשרה אמה".

"כעשר"?

הא עשר הויין!

משום דבעי למיתנא סיפא: "בשלוש עשרה".

"בשלוש עשרה" - טפי הויין!

משום דבעי למתני "בארבע עשרה".

ו"בארבע עשרה" - הא לא הויא!

אמר רב פפא:

יתירות על שלש עשרה,

ואינן מגיעות לארבע עשרה.

אמר רב פפא:

בבור שמונה - דכולי עלמא לא פליגי דלא בעינן פשוטין. בבור שתיים עשרה - דכולי עלמא לא פליגי דבעינן פשוטין. כי פליגי משמונה עד שתיים עשרה.

לרבי מאיר - בעינן פשוטין.

לרבי יהודה - לא בעינן פשוטין.

ורב פפא מאי קא משמע לן?

תנינא!

רב פפא ברייתא לא שמיע ליה,

וקא משמע לן כברייתא.

רש"י

77. יט, ב

האר"ך בדיומדיין. יותר מאמה לכל צד עד שהעמיד ריוח שבינתים על עשר אמות: מהו. דווקא פשוטין קאמר דכיון דהרחיקן יותר משיעור חכמים בעינן היכר ביני ביני ולא סגי בהארכת דיומדיין אלא מרחיק פורתא מן הפס ונותן שם פשוט וכן לאידך גיסא משום דליהוי היכירא או דילמא כיון דסוף סוף עשר ריוח הוא דאיכא לא מיתסר:

אר"ך יותר בת"ל חיצ"ת חצ"ר שיבש"ה - סימן.

בְּעָא מִיְנִיה אַבְי מְרָבָה:
הָאֲרִיךְ בְּדִיּוּמְדִין כְּשִׁיעוֹר פְּשׁוּטִין,
לְרַבִּי מֵאִיר מֵהוּ?
אָמַר לִיה:

תְּנִיתוּהָ: "וּבִלְבָד שְׂיִרְבָּה בַּפְּסִין" -
מֵאִי לָאוּ דְמֵאֲרִיךְ בְּדִיּוּמְדִין?
לָא, דְּמִפִּישׁ וְעֵבִיד פְּשׁוּטִין.

אִי הָכִי, הָאִי "וּבִלְבָד שְׂיִרְבָּה בַּפְּסִין"?
'עַד שְׂיִרְבָּה פְּסִין' מִיְבַעֵי לִיה!

תְּנִי "עַד שְׂיִרְבָּה פְּסִין".

אִיכָא דְאָמְרִי:

אָמַר לִיה:
תְּנִיתוּהָ: "וּבִלְבָד שְׂיִרְבָּה בַּפְּסִין".
מֵאִי לָאוּ: דְּמִפִּישׁ וְעֵבִיד פְּשׁוּטִין.

לָא, דְּמֵאֲרִיךְ בְּדִיּוּמְדִין.

הָכִי נְמִי מְסַתְבָּרָא, מְדַקְתְּנִי: "וּבִלְבָד שְׂיִרְבָּה בַּפְּסִין".

שְׁמַע מִיְנָה.

78. יט, ב

כ"י

לר' יהודה. דלא אדכר פשוטין
 הי עדיפא ליה פשוטין עדיפי ליה
 ומרוחקין מן הדיומדין י"ג אמה
 למיהוי היכירא ביני ביני ולא
 סגי בהארכת דיומדין או
 הארכת דיומדין עדיפא דלא
 ליתי אוריא דהאי גיסא ודהאי
 גיסא ולבטלה:

כמה הן מקורבין. לבור:
 אפילו כור. ובלבד שירבה
 בפסין:

יותר מבית סאתים אסור. שזה
 שיעור היקף שלא כתיקנו:
 דיר. מוקף לדירה שהרועה דר
 שם בלילה:

זו מחיצה. שלימה היא. ואלו
 פסין הן. ובין כל אחד ואחד
 שלש עשרה אמות ואין עומד
 אלא פס אמה בין כל שלש
 עשרה ושלש עשרה אלמא לרבי
 יהודה פשוטין עביד דאי
 בדיומדין מאריך הא מחיצה
 היא:

ופירצתה. אוסרת ביותר מעשר:
 ואלו תורת פסין עליהן. ויש י"ג
 אמה בין הארכה להארכה הלכך
 ביותר מבית סאתים לא
 מיתכשר:

בְּעָא מִינֵיה אֲבִי מְרַבָּה:

יותר משלש עשרה אמה ושלש לרבי יהודה מהו?
 פשוטין עביד,
 או בדיומדין מאריך?

אמר ליה:

תגיתוה:

"במה הן מקורבין? כדי ראשה ורובה של פרה.
 וכמה מרוחקין? אפילו כור ואפילו כוריים.

רבי יהודה אומר:

בית סאתים מותר,

יותר מבית סאתים - אסור.

אמרו לו לרבי יהודה:

אי אתה מודה בדיד וסיהר ומוקצה וחקר,

אפילו בת חמשת כורים ואפילו בת עשרה כורים שמוותר?

אמר להו: זו מחיצה, ואלו פסין".

ואם איתא: 'זו מחיצה וזו היא מחיצה' מיבעי ליה!

הכי קאמר:

זו תורת מחיצה עליה, ופרצותיה בעשר,

ואלו, תורת פסין עליהן ופרצותיהן בשלש עשרה אמה ושלש.

79. יט, ב

כ"י

תל המתלקט י'. טפחים:

מתוך ד'. אמות תל משופע אבל מדרונו זקוף קודם שימשך ד' אמות עלה ונתלקט גובהו לי טפחים וקי"ל בהזורק במסי שבת (דף ק.) דלענין שבת הוי רשות היחיד הכא מאי אי קאי במקום אי מן הדיומדין מי הוי כדיומד או לא ולהכי נקט מתוך ד' שאם היה מדרונו משופע יפה ואינו מתלקט לגובה עשרה עד שימשך יותר מדי אמות ואפי' עלה גובהו לשפוע לעשר אמות ארעא סמיכתא היא:

מרובעת. אמה על אמה ואינה מחוסרת אלא חליקה שינטל עובי שבינתים ותיעשה כמרוזב דופן לכאן ודופן לכאן:

עגולה. מחוסרת חקיקה לחקוק וליטול בליטת עיגול ולהשוות אמצעה לפיאותיה ותהא מרובעת ועדיין היא מחוסרת חליקה:

אמרי' נמי תרי רואין. לרי' ישמעאל ותל נמי כאבן עגולה דמי לתנא קמא לא אמרינן תרי רואין:

בְּעֵא מִינֵיה אַבְיֵי מְרֵבָה:

תל המתלקט עשרה מתוך ארבע,

נידון משום דיומד?

או אינו נידון משום דיומד?

אָמַר לִיה:

תְּנִיתִיה:

"רבי שמעון בן אלעזר אומר:

היתה שם אבן מרובעת,

רואין כל שאילו תחלק ויש בה אמה לכאן, ואמה לכאן - נידון משום דיומד,

ואם לאו - אינו נידון משום דיומד.

רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר:

היתה שם אבן עגולה,

רואין כל שאילו תחלק ותחלק ויש בה אמה לכאן, ואמה לכאן - נידון משום דיומד,

ואם לאו - אינו נידון משום דיומד.

בְּמֵאֵי קָא מְפַלְגִי?

מֶר סָבַר: חַד רֹאִין - אֲמַרִינָן,

תְּרֵי רֹאִין - לֹא אֲמַרִינָן.

וּמֶר סָבַר: אֲפִילוּ תְּרֵי רֹאִין - נִמְי אֲמַרִינָן.

80. יט, ב - כ, א

רס"י

חיצת קנים. שעשאה לכאן ולכאן כעין דיומד :
גודריתא דקני. קנים מחוברים הרבה בעץ אי סמוך לארץ ומלמעלה הן מתפרשין :
תרי גוויי אילן. אשמעי אילן שלם דאיכא למימר יחלק ויחקק ואשמעי האי אעיג דליכא למימר הכי שרי הואיל ותחתיו אחד הוא כדיומד אבל קנה פחות מגי לא :
מאי לאו גודריתא דקני. ושי"מ דאעיג דאין עוביו ד' בגובה עשרה אמרינן רואין :
לא קנה קנה פחות מג'. דעשוי כדיומד ממש ובלא רואין איכא תיקון מעליא :

בְּעָא מִינִיה אַבְי מְרַבָּה:
 חִיצַת הַקְּנִים - קְנֵה קְנֵה פְּחוֹת מְשַׁלְשָׁה,
 נִידוֹן מְשׁוּם דְּיוֹמָד, אוּ לָא?

אָמַר לִיה:
 תְּנִיתוּהּ:

"הִיָּה שָׁם אֵילָן אוּ גְדָר אוּ חִיצַת הַקְּנִים - נִידוֹן מְשׁוּם דְּיוֹמָד".
 מַאי לָאו: קְנֵה קְנֵה פְּחוֹת מְשַׁלְשָׁה.

לָא, בְּגוֹדְרִיתָא דְּקֵנִי.

אִי הָכִי, הֵינּוּ "אֵילָן"!

אָלָא, מַאי? קְנֵה,
 קְנֵה פְּחוֹת מְשַׁלְשָׁה - הֵינּוּ "גְדָר"!
 אָלָא מַאי אֵית לָךְ לְמִימַר?
 תְּרִי גְּוֵוֵי גְדָר,
 הָכָא נְמִי תְּרִי גְּוֵוֵי אֵילָן.

אֵיכָא דְאָמְרִי,
 גוֹדְרִיתָא דְּקֵנִי קָא מִיבְעֵיָא לִיה.

אָמַר לִיה:
 תְּנִיתוּהּ:

"הִיָּה שָׁם גְדָר אוּ אֵילָן אוּ חִיצַת הַקְּנִים - נִידוֹן מְשׁוּם דְּיוֹמָד".
 מַאי לָאו, גוֹדְרִיתָא דְּקֵנִי.

לָא, קְנֵה קְנֵה פְּחוֹת מְשַׁלְשָׁה.

אִי הָכִי, הֵינּוּ "גְדָר"!

אָלָא מַאי? "גוֹדְרִיתָא דְּקֵנִי",
 הֵינּוּ "אֵילָן"!
 אָלָא מַאי אֵית לָךְ לְמִימַר?
 תְּרִי גְּוֵוֵי אֵילָן,
 הָכָא נְמִי - תְּרִי גְּוֵוֵי גְדָר.

כ,א

81. כ, א

רפ"י

אמר ליה מותר. דהא ליכא דירורין בין הפסין דליסרו עליהו דליהוי מוציא מרשותו לרשות חברו:
שתיים מאי. שתיים זו אצל זו ומחיצה ביניהן ושתייהן ראשן בין הפסין:
אסור. לטלטל מתוכן לבין הפסין כדמפרש טעמא רב הונא:
ואפילו עירבו. דרך הפתח שבמחיצה שביניהן דהשתא חדא נינהו ולא אסרן אהדדי אסורות לטלטל מתוכן לבין הפסין גזירה שמא יאמרו עירוב מועיל בין הפסין לשתף חצירות יחד שהרואה אותן מטלטלין מתוכן לבין הפסין לא ידע דיש פתח ביניהן וסבר האי דלא אסרן אהדדי בתוך בין הפסין כשאר שתי חצירות הפתוחות למבוי אחד שאסור להוציא למבוי אלא אי"כ נשתתפו הי"נ משום דנתנו עירובן בין הפסין לשתף כשיתוף שאר מבוי ואתו למשרי נמי להכניס ולהוציא מבין הפסין לחצירות כי ליכא פתח ביניהן ויהבי עירוב באחת החצירות דרך בין הפסין וההוא ודאי לא מהני דכי תקינו רבנן שיתופי מבואות במבוי שתום תקון ואורכו יותר על רחבו וזה מפולש לארבעה צדדין:
עירבו מותרין. דכיון דעירבו דרך פתח שביניהן וחד רשותא הוא דלא אסרן אהדדי להך גזירה לא חיישינן:
דהדרן וערבן. שנפרצה ביניהן פירצה גדולה בסופה שגלוי לכל שרשות אחת היא:

בעא מיניה אביי מרבה:
חצר שראשה נכנס לבין הפסין,
מהו לטלטל מתוכה לבין הפסין?
ומבין הפסין לתוכה?

אמר ליה: מותר.

אמר ליה: שתיים, מאי?

אמר ליה: אסור.

אמר רב הונא:

שתיים אסורין, ואפילו עירבו,
גזירה שמוא יאמרו: "עירוב מועיל לבין הפסין".

רבא אמר:

עירבו מותר.

אמר ליה אביי לרבא:

תניא דמסייע לך:

"חצר שראשה אחד נכנס לבין הפסין -

מותר לטלטל מתוכה לבין הפסין, ומבין הפסין לתוכה,

אבל שתיים - אסור.

במה דברים אמורים: שלא עירבו,

אבל עירבו - מותרין".

לימא תיהוי תיובתא דרב הונא?

אמר לך רב הונא:

התם - דהדרן וערבן.

82. כ, א

רפ"י

יבשו מים בשבת מהו. לטלטל בין הפסין מי אמרינן שבת הואיל והותרה הותרה או דילמא כיון דהיתר פסין אינו אלא משום מים והרי יבשו ואסור ואכל פסי ביראות קאי: כלום נעשית מחיצה. כלום הותרה מחיצה כזו אלא משום מים: יבשו מים בשבת. וחזרו ובאו גשמים בו ביום מאי מי אמרינן חזרו פסין להיתרן הראשון לטלטל בתוכן: מינייה דמר. רבה שהיה רבו: ובאו מים בשבת לא קמבעיא לי. דמותר דהא קיימא לן כל מחיצה הנעשית בשבת שמה מחיצה: לא שנו. דשמה מחיצה: אלא לזרוק. שהזורק מרה"ר לתוכה חייב דמדאורייתא ודאי מחיצה היא: אבל לטלטל אסור. דרבנן גזור עליה: אמזיד איתמר. וקנסא קנסוה אבל שוגג מותר והא דנעשית מאליה כל שכן דמותר:

בְּעָא מִיְנִיה אַבְיֵי מְרַבָּה:
יְבָשׁוּ מַיִם בְּשַׁבַּת מַהוּ?

אָמַר לֵיה:
כְּלוּם נַעֲשִׂית מְחִיצָה אֶלָּא בְּשִׁבִיל מַיִם,
'מַיִם' אֵין כָּאן - 'מְחִיצָה' אֵין כָּאן.

בְּעֵי רַבִּין:
יְבָשׁוּ מַיִם בְּשַׁבַּת, וּבָאוּ בְּשַׁבַּת - מַהוּ?

אָמַר לֵיה אַבְיֵי:
יְבָשׁוּ בְּשַׁבַּת לָא תִּיבְעֵי לָךְ,
דְּבְעֵי מִיְנִיה דְּמַר וּפְשִׁיט לִי דְאַסִּיר.
כָּאוּ, נְמִי לָא תִּיבְעֵי לָךְ דְּהוּה לֵיה מְחִיצָה הַעֲשׂוּיָה בְּשַׁבַּת.
וְתִנְיָא:

**"כָּל מְחִיצָה הַעֲשׂוּיָה בְּשַׁבַּת,
בֵּין בְּשׁוּגַג בֵּין בְּמִזִּיד בֵּין בְּאוֹנֶס בֵּין בְּרָצוֹן - שְׁמָה מְחִיצָה."**

וְלָאוּ אִיתְמַר עָלֶיה:
אָמַר רַב נַחֲמָן:
לָא שָׁנוּ אֶלָּא לְזִרוּק, אֲבָל לְטַלְטַל - לָא!

כִּי אִיתְמַר דְּרַב נַחֲמָן אֲמַזִּיד אִיתְמַר.

83. כ, א

כ"י

הזורק. מרשות הרבים לבין הפסין של ביראות:
חייב. חטאת דרשות היחיד מעלייתא הוא:
אי לאו מחיצה. מדאורייתא היא לשוויה מיהא רשות היחיד לזריקה:
היכי שרו רבנן למלאות. ולהוציא מרה"י לרה"ר משום דוחק:
כעין פסי ביראות. ואין שם בור: מפסקתן: שאין שם דרך אלא בין הפסין יסלקנה לצדדין דאתי דריסת רבים ומבטלי מחיצות:
כאן הודיעונו. חכמים כמה גדול כחן של מחיצות דלא מיבטלי משום בקיעת רבים:

אמר רבי אלעזר:

הזורק לבין פסי הביראות - חייב.

אמרו ליה:

פשיטא אי לאו מחיצה היא, היכי משתרי ליה למלאות!?

לא צריכא, דעבד כעין פסי ביראות ברשות הרבים, וזרק לתוכה - חייב.

הא נמי פשיטא!

אי לאו דבעלמא מחיצה היא גבי בור היכי משתרי ליה לטלטלי?

לא צריכא, אף על גב דקא בקעי בה רבים.

ומאי קא משמע לן?

דלא אתו רבים ומבטלי מחיצתא?

הא אמר רבי אלעזר חדא זימנא!

דתנן:

"רבי יהודה אומר:

אם היתה דרך רשות הרבים מפסקתן - יסלקנה לצדדין,

וחכמים אומרים:

אינו צריך."

רבי יוחנן ורבי אלעזר דאמרי תרווייהו:

כאן הודיעונו כחן של מחיצות!

אי מהתם, הוה אמינא: "כאן" ולא סבירא ליה.

קא משמע לן: "כאן" וסבירא ליה.

ולמא הא ולא בעי הך!

חדא מקלל חבירתה איתמר.

84. כ, א-ב

"מותר להקריב לבאר [ובלבד שתהא פרה ראשה ורובה בפנים, ושותה"]

רפ"י

מותר להקריב כו'. פרישנא לה לכולה מתניתין בריש פירקין:

אלא א"כ הכניס ראשו ורובו. דחיישינן שמא ימשך גופו למקום רגליו ויוציא הכלי עמו:

וכן בגת. מפרש בפי בתרא (דף צט:). לענין מעשר דכל כמה שהוא בגת שותין בלא מעשר על הגת אבל להוציא מן הגת שתיית קבע הוא ועל הגת אפי' מוזגו בחמין דהויא לה קבע לא חשיב ליה קבע התם:

גבי בהמה. המשקה בהמתו ברה"י והיא עומדת ברה"ר מהו:

היכא דנקיט מנא. שהיא שותה בו: אלא נקיט. לצוארה באפסר שלא תוכל לעקם ראשה בחוץ:

לא תיבעי לך. דודאי חיישינן שמא תעקם את ראשה ותוליד את הכלי אחריה:

וכי לא נקיט לה מי שרי. לאחוז הכלי בפסי ביראות ואע"ג דעשוין כתיקן שהפרה ראשה ורובה בפנים:

לא ימלא אדם מים ויתן לפני בהמתו. ויאחוז הכלי בידו בעוד שהיא שותה ולקמן בברייתא בשמעתין היא גבי פסי ביראות ועל כרחך בדלא נקיט לה הוא דאי נקיט לה הוא ואפי' אסור למה הוצרכו ראשה ורובה בפנים אלא פשיטא בדלא נקיט לה ומתני' דשרי בדנקיט לה וקתני ראשה ורובה מבפנים:

הא איתמר עלה כו'. כלומר כי בעינן ראשה ורובה בדלא נקיט לה וכי הוי ראשה ורובה שרי וברייתא דקתני לא ימלא ויתן הוא עצמו לבהמתו הא תרצה אביי לקמן דלאו בבהמה העומדת ברה"ר וראשה ורובה בין הפסין עסקין אלא בבהמה העומדת בבית וחלונות פתוחות לה לרה"ר ואיבוס מתוקן לה לפניו ברה"ר גבוה י' ורחב ד' דהוי רה"י ונותן לה שם תבן ומספוא מרה"י וראש האיבוס נכנס לבין הפסין ואשמעינן דלא ימלא מן הבור ויגביה הדלי על ראש האיבוס וילך דרך רה"ר ויטלטל הדלי על האיבוס לפני בהמה ואע"ג דקיי"ל עומד אדם ברה"ר ומטלטל ברה"י בהמוצא תפילין (לקמן ד' צח:). הכא אסור:

דילמא. כי בעי לאנוחי דלי על ראש האיבוס חזי ליה לאיבוס דמקלקל בראשו שברה"ר ומינשי ודרי ליה לדווליה בהדיה ואזיל לתקוניה וקא מפיק מבין הפסין לרי"ה הלכך לא יניחנו ויטלטלנו אלא שופך על האיבוס והמים הולכין עד הבהמה מאליהן:

וכי האי גוונא מי מיחייב. כי עקר מרה"י אדעתא לאנוחיה ברה"י ואינשי ואפקיה לרה"ר מי מיחייב מדאורייתא דליגזור רבנן בדלא אפקיה משום דלא ליתי להכי:

שלא היתה עקירה כו'. ובשבת מלאכת מחשבת אסרה תורה שנתכוין לכך אלא ששגג בשבת כסבור שהיום חול או מלאכה זו מותרת אבל כי לא נתכוין פטור מחטאת וכיון דאי נמי אתי לידי כך ליכא חיובא דאורייתא לא איבעי לן למיגור היתירא משום הא:

והדר מעייל ליה. לדוולא לאיבוס לבתר דתקניה וקא עקר ליה מרי"ה אדעתא לאנוחי ברה"י:

לא תיבעי לך דסגי בראשה ורובה. דהא מתני' היא בדנקיט מנא דאי לאו דנקיט מנא קמיה למה הצריכו ראשה ורובה בפנים אבל הא מספקא לן דדילמא מתני' בדנקיט לה הוא:

תנן התם:

"לא יעמוד אדם ברשות הרבים וישתה ברשות היחיד, ברשות היחיד וישתה ברשות הרבים,

אלא אם כן מכניס ראשו ורובו למקום שהוא שותה"

וכן בגת" (צט, א).

כב

גבי אדם הא אמר דבעי ראשו ורובו.

גבי פרה - מי בעינן לה ראשה ורובה, או לא?

כל היכא דקא נקיט מנא, ולא נקיט לה - לא תיבעי לך,

דבעי ראשה ורובה מלגיו.

כי תבעי לך - היכא דנקיט מנא ונקיט לה, מאי?

תא שמע¹⁸:

"ובלבד שתהא הפרה ראשה ורובה מבפנים ושותה".

מאי לאו דנקיט לה ונקיט מנא.

לא, דנקיט מנא ולא נקיט לה.

וכי נקיט מנא, ולא נקיט לה, מי שרי?

והתניא:

"לא ימלא אדם מים ויתן בשבת לפני בהמתו.

אבל ממלא הוא ושופך, והיא שותה מאיליה!"

הא איתמר עלה:

אמר אביי:

הכא - באבוס העומד ברשות הרבים,

גבוה עשרה טפחים, ורוחב ארבעה, וראשו אחד נכנס לבין הפסין.

גזירה דילמא חזי ליה לאבוס דמקלקל ואתי לתקוניה,

ודרא ליה לדוולא בהדיה,

וקא מפיק מרשות היחיד לרשות הרבים.

וכי האי גוונא מי מיחייב!?

והאמר רב ספרא אמר רבי אמי אמר רבי יוחנן:

המפנה חפציו מזוית לזוית, ונמלה עליהן והוציאן - פטור.

שלא היתה עקירה משעיה ראשונה לכך!

אלא, זמנין דמתקן ליה והדר מעייל ליה, וקא מעייל מרשות הרבים לרשות היחיד.

איכא דאמרי:

גבי אדם, הא קאמרנו, דסגי ליה בראשו ורובו.

גבי פרה - מי סגי לה בראשה ורובה, או לא?

היכא דנקיט מנא ונקיט לה - לא תיבעי לך דסגי לה בראשה ורובה,

אלא כי תיבעי לך - דנקיט מנא, ולא נקיט לה, מאי?

¹⁸ כך גירסת הראשונים. אך בדפוס הגירסה היא: אמר ליה: תניתוקה

רש"י

אובסין אותה מבפנים. מפרש בפי מי שהחשיך (שבת ד' קנה): שתוחב לה מספוא הרבה על כרחא בבית הבליעה יותר מכדי אכילתה עד שנעשה כאיבוס במעיה כשיוציא למדבר ומתיירא שלא תמצא מאכל: **והא איבוס כמאן דנקיט מנא ונקיט לה הוא.** שאם אינו אוחו בצוארו אינו יכול לתחוב וקא בעי ראשו ורובו ותיפשוט בעיא קמייתא דלישנא קמא: **מידי גבי הדדי תני להו.** דתנא בהמה לא תנא גמול ומאי בהמה גמל: איתמר נמי לא גרסי: **צוארו ארוך.** ואע"ג דרוב גופו מבפנים אם יתקפנו ויעקר צוארו יגיע עד רשות הרבים:

תא שמע¹⁹:

"וּבְלִבְד שְׂתֵהָא פְּרָה רֵאשָׁה וְרוּבָה מִבְּפָנִים וְשׂוֹתָה".
מאי לאו דנקיט מנא ולא נקיט לה.

לא, דנקיט מנא, ונקיט לה.

והכי נמי מסתברא:

דאי נקיט מנא, ולא נקיט לה, מי שרי?!

והתניא:

"לא ימלא אדם מים ויתן לפני בהמתו, אבל ממלא ושופך והיא שותה מאיליה!"

הא איתמר עלה:

אמר אביי:

הקא באבוס העומד ברשות הרבים, גבוה עשרה טפחים, ורוחב ארבעה, וראשו נכנס לבין הפסין, דזמנין דחזי ליה לאבוס דמקלקל ואתי לתקוניה, ודרי ליה לדוולא בהדיה, וקא מפיק מרשות היחיד לרשות הרבים.

וכי האי גוונא מי מייחייב?

והאמר רב ספרא אמר רבי אמי אמר רבי יוחנן:

המפנה חפציו מזוית לזוית, ונמלך עליהן והוציאן - פטור, שלא היתה עקירה משערה ראשונה לקה!

אלא, זימנין דמתקן ליה והדר מעייל ליה,

וקא מעייל ליה מרשות הרבים לרשות היחיד.

תא שמע:

"גמל שראשו ורובו מבפנים - אובסין אותו מבפנים",
והא איבוס כמאן דנקיט מנא ונקיט לה דמא, וקא בעינן ראשה ורובה!

אמר רב אחא בר רב הונא אמר רב ששת:

שאני גמל, הואיל וצוארו ארוך.

תא שמע:

"בהמה שראשה ורובה בפנים אובסין אותה מבפנים",
והא אבוס כמאן דנקיט מנא ונקיט לה, וקא בעינן ראשו ורובו!

מאי "בהמה" נמי דקתני?

גמל.

והתניא: "בהמה"

והתניא: "גמל"!

מידי גבי הדדי תניא!?

תניא נמי הכי:

"רבי אליעזר אוסר בגמל, הואיל וצוארו ארוך".

¹⁹ כך גירסת הראשונים. אך בדפוס הגירסה היא: אמר ליה: תניתנה

רפ"י

בהמת עולי רגלים. אבל אדם אפ"י עולי רגלים לא הותר לדלות ולשתות שיכול ליכנס לפנים ולשתות:
מטפס. אוחו בידיו ורגליו בכתלים ונכנס ויוצא מטפס קרפי"ר {רנפי"ר: לטפס} בלע"ז:
מידי דחזי לאדם. כיון דמים משוי להו מחיצה בעינן מים חשובין:

85. כ, ב - כא, א

אמר רבי יצחק בר אדא:
 לא הותרו פסי ביראות אלא לעולי רגלים בלבד.

והתנא:

"לא הותרו פסי ביראות אלא לגבי בהמה בלבד!"

מאי "בהמה"?

בהמת עולי רגלים.

כא, א "אבל אדם מטפס ועולה, מטפס ויורד".

איני?

והאמר רב יצחק אמר רבי יהודה אמר שמואל:
 לא הותרו פסי ביראות אלא מים חיים בלבד.
 ואי לבהמה, מה לי חיים מה לי מכונסין?

בעינן מידי דחזי לאדם.

רש"י

86. כא, א

אם היו רחבין. ואינו יכול לטפס מותר לו למלאות ולשתות: **ויתן לפני בהמתו.** הוא עצמו אינו מותר לאחוז הכלי לפניו: **מה הועילו.** בתמיה הרי הועילו למלאות מן הבור שהוא רשות היחיד:

גופא:

"לא הותרו פסי ביראות אלא לבהמה בלבד, אבל אדם - מטפס ועולה מטפס ויורד. ואם היו רחבין - אפילו לאדם נמי. ולא ימלא אדם מים ויתן לפני בהמתו, אבל ממלא הוא ושופך לפני בהמה ושותה מאליה".

מתקיף לה רב ענן:

אם כן, מה הועילו "פסי ביראות"?

מה הועילו?!

למלאות מהן!

אלא: מה הועיל: "ראשה ורובה של פרה"?

אמר אבוי:

הכא במאי עסקינן:

באיבוס העומד ברשות הרבים, גבוה עשרה, ורוחב ארבעה, וראשו נכנס לבין הפסין וכו'.
[גזירה דילמא חזי ליה לאבוס דמקלקל ואתי לתקונגיה,
ודרא ליה לדוולא בהדיה,
וקא מפיק מרשות היחיד לרשות הרבים.]

87. כא, א

רש"י

אין בורגנין בבבל. דאמר בכיצד מעברין (לקמן ד' נה:): אם היו בורגנין חוץ לעיר בתוך עי' אמה ושירים מתעברין עמה ומודדין תחום העיר משם ולהלן ומה הן בורגנין סוכות שעושין שומרי העיר ואינו דבר קבוע וקאמר ר' ירמיה דהנך בורגנין אין בבבל כלו' ואין מתעברין עם העיר דבבבל איכא בידקי דמיא ושטפי להו הלכך לא חשיבי מידי:

בחוצה לארץ. בשאר ארצות לבד מבבל:

דלא שכיחי מתיבתא. להיות תלמידים הולכים מעיר לעיר ללמוד תורה ופסי ביראות לא הותרו אלא לעולי רגלים ולכיוצא בהן שהולכין לדבר מצוה:

דשכיחי גנבי. דגנבי להו הלכך לא חשיבי להיות בתיים:

דשכיחי מיא. ולא הותרו פסי ביראות אלא למקום שצריכין מי גשמים לכנסן ולשתות מהן דאיכא דוחק:

אמרי דקאתיתו מברנש לבי כנישתא דדניאל. שמעתי שאומריי עליכם שאתם באין מברנש לבי כנישתא דדניאל בשבת מקום היה בבבל ששם היה מתפלל דניאל דכתיב וכוין פתיחן ליה בעיליתיה:

אמאי קא סמכיתו אבורגנין. שיש בורגנין משבעים אמה לשבעים אמה:

מתוהא. עיירות חריבות ונשארו שם מחיצות מן הבתים ואמרי' התם בפי' כיצד מעברין (שם נה:): נפש שלא נפרצה דהיינו מצבת קבר מתעברת עם העיר ואע"פ שאינה בית ממש:

בשבעים אמה ושירים. שני שלישי אמה דהוא שיעור בית סאתים כחצר המשכן כדאמרי' לקמן (ד' נז.) נותנין קרפף לעיר דכל שבעים אמה ושירים סמוך לעיר הוי עיר:

אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב:
אין בורגנין בבבל,
ולא פסי ביראות בחוץ לארץ.

בורגנין בבבל לא - דשכיחי בידקי.
פסי ביראות בחוץ לארץ לא - דלא שכיחי מתיבתא.

אבל איפכא עבדינו.

איכא דאמרי:

אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב:
אין בורגנין ופסי ביראות - לא בבבל ולא בחוץ לארץ.

בורגנין בבבל לא - דשכיחי בידקי.
בחוץ לארץ נמי לא - דשכיחי גנבי.
פסי ביראות בבבל לא - דשכיחי מיא.
בחוץ לארץ נמי לא - דלא שכיחי מתיבתא.

אמר ליה רב חסדא למרי בריה דרב הונא בריה דרב ירמיה בר אבא:
אמרי אתיתו מברנש לבי כנישתא דדניאל,
דהוה תלתא פרסי בשבתא.

אמאי סמכיתו? אבורגנין.

הא אמר אבוה דאבוך משמיה דרב: אין בורגנין בבבל!

נפק ואחוי ליה הנהו מתנותא, דמבלען בשבעים אמה ושירים.

88. כא, א

כ"י

לכל תכלה ראיתי קץ. דסוף כל דבר יש קץ למצוא סופו אבל מצותך רחבה מאד ואין קץ לתכלה שלה:
לא פירשו. איזהו קץ שיעורה:
ויפרוש אותה לפני. מגילת תורה שבעל פה הראהו:
וכן הוא אומר. דקינים לשון פורענות הוא:
והגה. לשון שמחה:
עשרים באמה. אמה של הקדוש ברוך הוא:
ורחבה עשר. כשהיא עפה היינו כפולה:
כי פשטת. לכפילתה הוא עשרים בעשרים:
כי קלפת לה. דתשים קליפה זו בראש חבירתה שיהא כל כתיבה מצד אחד:
הוא לה ארבעי. אורך ברוחב כ"י:
ושמים בזרת תכן. מדת עולם חצי אמה על חצי אמה צא וחשוב כמה חצי אמה על חצי אמה יש במגילה ותמצא שלשת אלפים ומאתים כיצד עשה מעשרים אמה רוחב רצועות של רוחב חצי אמה הרי כאן ארבעים רצועות וכל אחת ארבעים אמה לאורכה של מגילה הרי אלף ושש מאות אמה אורך שהן שלשת אלפים ומאתים זרתות:

אמר רב חסדא:
דריש מרי בר מר:
מאי דכתיב: "לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאד" (תהילים קיט, צו)?
 דבר זה אמרו דוד ולא פירשו,
 אמרו איוב ולא פירשו,
 אמרו יחזקאל ולא פירשו,
 עד שבא זכריה בן עדו ופירשו.
אמרו דוד ולא פירשו - דכתיב: "לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאד" (תהילים קיט, צו).
אמרו איוב ולא פירשו - דכתיב: "ארפה מארץ מדה, ורחבה מני ים" (איוב יא, ט).
אמרו יחזקאל ולא פירשו - דכתיב: "ויפרש אותה לפני והיא מתובה פנים ואחור, וכתוב אליה קינים והגה והי" (יחזקאל ב, י).
"קינים" - זו פורענותן של צדיקים בעולם הזה.
וכן הוא אומר: "קינה היא וקונניה" (יחזקאל לב, טז).
"והגה" - זו מתן שכרן של צדיקים לעתיד לבא.
וכן הוא אומר: "עלי הגיון בכנור"²⁰ (תהילים צב, ד).
"והי" - זו היא פורענותן של רשעים לעתיד לבא,
וכן הוא אומר: "הגה על הזה תבוא" (יחזקאל ז, כו).
עד שבא זכריה בן עדו ופירשו - דכתיב: "ויאמר אלי מה אתה ראה?"
ואמר אני ראה מגלה עפה ארפה עשרים באמה ורחבה עשר באמה (זכריה ה, ב).
וכי פשטת לה, הויא לה עשרין בעשרין.
וכתיב: "היא מתובה פנים ואחור",
וכי קלפת לה, כמה הויא לה? ארבעין בעשרין.
וכתיב: "מי מדד בשעלו מים, ושמים בזרת תכן"²¹ (ישעיה מ, יב).
נמצא כל העולם כולו, אחד משלשת אלפים ומאתים בתורה.

²⁰ עלי עשור ועלי נבל עלי הגיון בכנור

²¹ מי מדד בשעלו מים, ושמים בזרת תכן וכל בשלישי עפר הארץ

89. כא, א-ב

רפ"י

דודאי תאנים. סירות נחושת מלאות תאנים :
מועדים. מוכנים :
הבכורות. תאנים חשובות הממהרות להתבשל :
שאוגדות. קושרות פתחן לצורך בעליהן שאינן נבעלות לאחרים אוגדות לשון אגודה ל"א שמגידות פתחיהן כשרואה דם אומרת לבעלה ויפרוש הימנה :
חדשים. דברי סופרים :
גם ישנים. דברי תורה :
דודי צפנתי. ושמרתי כל אלה לך לשמך :
פעמים פעמים ניתנה. שתהא זו חדשה וזו ישנה :
דברי סופרים. חדשים שנתחדשו בכל דור ודור לגדור גדר וסייג :

ואמר רב חסדא :
 דריש מרי פר מר :

מאי דכתביב: "והנה שני דודאי תאנים מועדים לפני היכל ה' ..."

כא,ב

ההוד אחד - תאנים טבות מאד פתאני ^**הפכרות**,
וההוד אחד - תאנים רעות מאד אשר לא תאכלנה מרע ²² (ירמיה כד, א-ב) ?

"תאנים הטובות" - אלו צדיקים גמורים.

"תאנים הרעות" - אלו רשעים גמורים.

ושמא תאמר אבד סברך ובטל סיפויך ?

תלמוד לומר: "**ההודאים נתנו ריח**" (שיר השירים ז, יד) - אלו ואלו עתידין שיתנו ריח.

דרש רבא :

"**ההודאים נתנו ריח**" (שיר השירים ז, יד) - אלו בחורי ישראל שלא טעמו טעם חטא.

"**ועל פתחינו כל מגדים**" - אלו בנות ישראל שמגידות פתחיהן לבעליהן.

לישנא אחרינא: שאוגדות פתחיהן לבעליהן.

"**חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך**" - אמרה פנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא:

רבונו של עולם, הרבה גזירות גזרתני על עצמי יותר ממה שגזרת עלי, וקיימתים.

אמר ליה רב חסדא לההוא מדרבנן דהנה קא מסדר אגדתא קמיה:

מי שמיע לך "**חדשים גם ישנים**" מהו ?

אמר ליה: אלו מצות קלות ואלו מצות חמורות.

אמר ליה: וכי תורה פעמים פעמים ניתנה !

אלא הללו - מדברי תורה,

והללו - מדברי סופרים.

²² והנה שני דודאי תאנים מועדים לפני היכל ה' אחרי הגלות נבוכדראצר מלך בבל את יכניהו בן יהויקים מלך יהודה ואת שרי יהודה ואת החרש ואת המסגר מירושלם ויבאם בבל. ההוד אחד תאנים טבות מאד פתאני הפכרות וההוד אחד תאנים רעות מאד אשר לא תאכלנה מרע

90. כא, ב

רפ"י

ויותר מהמה. לעיל מיניה כתיב דברי חכמים כדרבנות אלו דברי תורה שנמסרו למשה על פה שנחלקו בה חכמי ישראל לאחר שנתמעט הלב ושכחו כדכתיב בסיפיה דקרא נתנו מרועה אחד זה משה וכתיב בתריה ויותר מהמה בני הזהר ממה שניתן בסיני בכתב שהוא עיקר בני הזהר באלו שבעל פה שגם הם עיקר אלא לכך לא נכתבו שאין קץ לעשות ספרים הרבה בכל אלה:

עשה ולא תעשה. יש בהן שאין בהם חיוב מיתה אבל דברי סופרים חייבין מיתה על כולן כדכתיב (קהלת י) ופורץ גדר ישכנו נחש:

ולהג הרבה. המלעיג עליהן ביגיעות בשר נידון:

כל ההוגה בהן. בכל שעה שאדם מחזר בדברי תורה מוצא בהן טעם:

הגרסי. שם מקום ל"א שהיה טוחן גריסים:

וחיי תלוין בחייד. שאין לי אלא מה שאתה נותן ומזמן לי:

בילדותו. שהיה יכול לקבל טורח ועינוי:

שלמה תיקן עירובי חצירות. וגזר שלא להוציא מרשות היחיד לרשות היחיד חבירו לעשות סייג והרחקה לאיסור תורה שלא יבוא להתיר מרשות הרבים לרשות היחיד והיינו דכתיב ואיזן וחקר תיקן משלים שעשה אזנים לתורה כאזני כלי שאוחזין אותו במ:

וידיים. נטילת ידים לעשות סייג לטהרות:

ד"ר רבא:

מאי דכתיב: **"ויותר מהמה בני הזהר עשות ספרים הרבה"**²³ (קהלת יב, יב)? בני הזהר דברי סופרים יותר מדברי תורה. שדברי תורה - יש בהן עשה ולא תעשה, ודברי סופרים - כל העובר על דברי סופרים חייב מיתה²⁴. שמה תאמר: אם יש בהן ממש, מפני מה לא נכתבו? אמר קרא: **"עשות ספרים הרבה אין קץ"**.

"ולהג הרבה יגיעת בשר?"

אמר רב פפא בריה דרב אחא בר אדא משמיה דרב אחא בר עולא: מלמד שקל המלעיג על דברי חכמים, נידון בצואה רותחת.

מתקיף לה רבא:

מי כתיב 'לעג'? **"להג"** כתיבו!

אלא: כל ההוגה בה טועם טעם בשר.

תנו רבנן:

"מעשה דרבי עקיבא שהיה חבוש בבית האסורין, והיה רבי יהושע הגרסי משרתו. בכל יום ויום היו מכניסין לו מים במדה.

יום אחד מצאו שומר בית האסורין,

אמר לו: היום מימך מרובין, שמה לחתור בית אסורין אתה צריך? שפך חציו ונתן לו חציו.

בשבא אצל רבי עקיבא, אמר לו: יהושע, אין אתה יודע שזקן אני וחי תלוין בחייד?

סח לו כל אותו המאורע.

אמר לו: תן לי מים שאטול ידי,

אמר לו: לשתות אין מגיעין, ליטול ידי מגיעין?!

אמר לו: מה אעשה שחייבים עליהן מיתה,

מוטב אמות מיתת עצמי, ולא אעבור על דעת חבירי!

אמר: לא טעם כלום עד שהביא לו מים ונטל ידיו,

וכששמעו חכמים בדבר אמרו: מה בזקנותו כך, בילדותו על אחת כמה וכמה.

ומה בבית האסורין כך, שלא בבית האסורין על אחת כמה וכמה."

אמר רב יהודה אמר שמואל:

בלשעה שתיקן שלמה עירובין ונטילת ידים,

יצתה בת קול ואמרה: **"בני אם חכם לבך ישמח לבני גם אני"** (משלי כג, טו).

ואומר: **"חכם בני ושמח לבני ואשיבה הרפי דבר"** (משלי כז, יא).

²³ ויותר מהמה בני הזהר עשות ספרים הרבה אין קץ ולהג הרבה יגיעת בשר

²⁴ "ופורץ גדר ישכנו נחש" (קהלת י, ח)

91. כא, ב - כב, א

כ"י

כרכים. מקום שווקים הן וישוב גדול ורגל רוכלין וסוחרין מצויה שם לפיכך גזל ועריות נוהג בהן:

השדה. בני בגא ועובד אדמה ועוסקין בתורה מתוך דוחק:

סמדר. גדול מפרח כך משנה מפורשת יותר מן המקרא:

הנצו הרמונים. גדלו כל צרכן וכבר הנץ גדל סביבותיו כעין שומר שיש לאגוזים קטנים: **משל.** טעם:

אגמריה בסימני טעמים. קבע לה מסורת וסימנין בין בתיבות המקרא בין בגירסא של משנה:

ועשה לה אזנים. שתיקן עירובין וידיים וגזר על השניות לעריות כדמפרש ביבמות (כא).

ועיי' כך אוחזין ישראל במצות שנתרחקו מן העבירה כדרך שנוח לאחוז בכלי שיש לו בית יד משאין לו:

שמשכים ומעריב. שחורות לשון שחרית כעורב לשון ערבית:

עורב אכזרי על בניו. כדכתיב (תהלים קמז) לבני עורב אשר יקראו והקב"ה מזמן להן יתושים ונכנסין לתוך פיהן:

קורמי. ירקות לישנא אחרינא: גמי לח כי עקרת להווא רכיכא דאית ביה וטחני ליה ועבדי ריפתא באליף ביית דרי מכיר מצאתיו:

עורב אכזרי על בניו. כדכתיב (תהלים קמז) לבני עורב אשר יקראו והקב"ה מזמן להן יתושים ונכנסין לתוך פיהן:

קורמי. ירקות לישנא אחרינא: גמי לח כי עקרת להווא רכיכא דאית ביה וטחני ליה ועבדי ריפתא באליף ביית דרי מכיר מצאתיו:

עורב אכזרי על בניו. כדכתיב (תהלים קמז) לבני עורב אשר יקראו והקב"ה מזמן להן יתושים ונכנסין לתוך פיהן:

קורמי. ירקות לישנא אחרינא: גמי לח כי עקרת להווא רכיכא דאית ביה וטחני ליה ועבדי ריפתא באליף ביית דרי מכיר מצאתיו:

עורב אכזרי על בניו. כדכתיב (תהלים קמז) לבני עורב אשר יקראו והקב"ה מזמן להן יתושים ונכנסין לתוך פיהן:

קורמי. ירקות לישנא אחרינא: גמי לח כי עקרת להווא רכיכא דאית ביה וטחני ליה ועבדי ריפתא באליף ביית דרי מכיר מצאתיו:

עורב אכזרי על בניו. כדכתיב (תהלים קמז) לבני עורב אשר יקראו והקב"ה מזמן להן יתושים ונכנסין לתוך פיהן:

קורמי. ירקות לישנא אחרינא: גמי לח כי עקרת להווא רכיכא דאית ביה וטחני ליה ועבדי ריפתא באליף ביית דרי מכיר מצאתיו:

עורב אכזרי על בניו. כדכתיב (תהלים קמז) לבני עורב אשר יקראו והקב"ה מזמן להן יתושים ונכנסין לתוך פיהן:

קורמי. ירקות לישנא אחרינא: גמי לח כי עקרת להווא רכיכא דאית ביה וטחני ליה ועבדי ריפתא באליף ביית דרי מכיר מצאתיו:

עורב אכזרי על בניו. כדכתיב (תהלים קמז) לבני עורב אשר יקראו והקב"ה מזמן להן יתושים ונכנסין לתוך פיהן:

קורמי. ירקות לישנא אחרינא: גמי לח כי עקרת להווא רכיכא דאית ביה וטחני ליה ועבדי ריפתא באליף ביית דרי מכיר מצאתיו:

עורב אכזרי על בניו. כדכתיב (תהלים קמז) לבני עורב אשר יקראו והקב"ה מזמן להן יתושים ונכנסין לתוך פיהן:

קורמי. ירקות לישנא אחרינא: גמי לח כי עקרת להווא רכיכא דאית ביה וטחני ליה ועבדי ריפתא באליף ביית דרי מכיר מצאתיו:

עורב אכזרי על בניו. כדכתיב (תהלים קמז) לבני עורב אשר יקראו והקב"ה מזמן להן יתושים ונכנסין לתוך פיהן:

קורמי. ירקות לישנא אחרינא: גמי לח כי עקרת להווא רכיכא דאית ביה וטחני ליה ועבדי ריפתא באליף ביית דרי מכיר מצאתיו:

עורב אכזרי על בניו. כדכתיב (תהלים קמז) לבני עורב אשר יקראו והקב"ה מזמן להן יתושים ונכנסין לתוך פיהן:

קורמי. ירקות לישנא אחרינא: גמי לח כי עקרת להווא רכיכא דאית ביה וטחני ליה ועבדי ריפתא באליף ביית דרי מכיר מצאתיו:

עורב אכזרי על בניו. כדכתיב (תהלים קמז) לבני עורב אשר יקראו והקב"ה מזמן להן יתושים ונכנסין לתוך פיהן:

קורמי. ירקות לישנא אחרינא: גמי לח כי עקרת להווא רכיכא דאית ביה וטחני ליה ועבדי ריפתא באליף ביית דרי מכיר מצאתיו:

עורב אכזרי על בניו. כדכתיב (תהלים קמז) לבני עורב אשר יקראו והקב"ה מזמן להן יתושים ונכנסין לתוך פיהן:

קורמי. ירקות לישנא אחרינא: גמי לח כי עקרת להווא רכיכא דאית ביה וטחני ליה ועבדי ריפתא באליף ביית דרי מכיר מצאתיו:

עורב אכזרי על בניו. כדכתיב (תהלים קמז) לבני עורב אשר יקראו והקב"ה מזמן להן יתושים ונכנסין לתוך פיהן:

קורמי. ירקות לישנא אחרינא: גמי לח כי עקרת להווא רכיכא דאית ביה וטחני ליה ועבדי ריפתא באליף ביית דרי מכיר מצאתיו:

דרש רבא:

מאי דכתיב: "למה דודי נצא השדה נלינה בפפרים."

נשממה למרמים נראה אם פרהה הגפן? פתח הסמדר? הנצו הרמונים?

שם אתן את דודי לה? (שיר השירים ז, יב-יג)?

"למה דודי נצא השדה" - אמרה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא:

רבוננו של עולם, אל תדינני כיושבי כרפים,

שייש בהן גזל ועריות ושבועת שוא ושבועת שקר,

"נצא השדה" - בא ואראך תלמידי חכמים שעוסקין בתורה מתוך הדחק.

"נלינה בפפרים" - אל תקרי "בפפרים" אלא בפופרים,

בא ואראך אותם שהשפעת להן טובה והן כפרו בך.

"נשממה למרמים" - אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות.

"נראה אם פרהה הגפן" - אלו בעלי מקרא.

"פתח הסמדר" - אלו בעלי משנה.

"הנצו הרמונים" - אלו בעלי גמרא.

"שם אתן את דודי לה" - אראך כבודי וגודלי שבח בני ובנותי.

אמר רב המנונא:

מאי דכתיב: "וידבר שלשת אלפים משל ויהי שירו חמשה ואלף" (מלכים א' ה, יב)?

מלמד שאמר שלמה על כל דבר ודבר של תורה - שלשת אלפים משל.

על כל דבר ודבר של סופרים - חמשה ואלף טעמים.

דרש רבא:

מאי דכתיב: "ויתר שהיה קהלת חכם עוד לימד דעת את העם,

ואזו וחקר תיקון משלים הרבה" (קהלת י, ט)?

"לימד דעת את העם" - דאגמריה בסימני טעמים, ואסברה במאי דדמי ליה.

"ואזו וחקר תיקון משלים הרבה" -

אמר עולא אמר רבי אלעזר:

בתחילה היתה תורה דומה לכפיפה שאין לה אזנים עד שבא שלמה ועשה לה אזנים.

"קוצותיו תלתלים" (שיר השירים ה, יא).

אמר רב חסדא אמר מר עוקבא:

מלמד שיש לדרוש על כל קוץ וקוץ תילי תילים של הלכות.

"שחרות מעורב" - במי אתה מוצאן?

כבא, במי שמששכים ומעריב עליהן לבית המדרש.

רבה אמר:

במי שמשחיר פניו עליהן מעורב.

רבא אמר:

במי שמששים עצמו אכזרי על בניו ועל בני ביתו מעורב,

כי הא דרב אדא בר מתנא הוה קאזיל לבי רב.

אמרה ליה דביתהו: ינוקי דידך מאי אעביד להו?

אמר לה: מי שלימו קורמי באגמא!?

רפ"י

אל פניו. של הקב"ה ודומה לו
 כמשאוי לפניו:
ולא למחר לעשותם. שלאחר
 מיתה לעתיד לבוא אם בא
 לקיים מצות אינו מועיל דמי
 שטרח בערב שבת. יאכל בשבת
 כדאמר במס' ע"ג:
אפים. משמע פנים בין שוחקות
 בין זעומות אפים שוחקות
 מאריך ומאחר לצדיקים לעתיד
 לבא ואפים זעומות ומאריך
 לרשעים ומאחר פורענותם
 לעוה"ב:

"ומשלם לשנאיו אל פניו להאבדו"²⁶ (דברים ז, י).

אמר רבי יהושע בן לוי:

אילמלא מקרא כתוב, אי אפשר לאומרו,
 כביכול קאדם שנושא משוי על פניו, ומבקש להשליכו ממנו.

"לא יאחר לשנאיו" - אמר רבי אילא:

לשנאיו - הוא דלא יאחר,

אבל יאחר לצדיקים גמורים.

והיינו דאמר רבי יהושע בן לוי:

מאי דכתיב: "אשר אנכי מצוה היום לעשותם"²⁷ (דברים ז, יא)?

"היום לעשותם" - ולא למחר לעשותם.

"היום לעשותם" - למחר לקבל שכרם.

אמר רבי חגי ואיתימא רבי שמואל בר נחמני:

מאי דכתיב: "ארף אפים"²⁸ (שמות לד, ו)?

'ארף אף' - מבעי ליה!

אלא, "ארף אפים" - לצדיקים,

"ארף אפים" - לרשעים.

²⁶ ומשלם לשנאיו אל פניו להאבדו לא יאחר לשונאו אל פניו ישלם לו

²⁷ ושמרת את המצוה ואת החוקים ואת המשפטים אשר אנכי מצוה היום לעשותם

²⁸ ויעבור ה' על פניו ויקרא ה' ה' אל רחום וחנון ארף אפים ורכ חסד ואמת

92. כב, א

רפ"י

בור ופסין. רוחב הבור עם חלל היקף הפסין הרחוקין שתי אמות:

או דילמא בור. לחודיה שרי בבית סאתים לבד הרחקת ב' אמות:

אדם נותן עיניו בבורו. ואם בא ללמוד מכאן היתר למקום אחר מן הבור הוא למד והרי אינו אלא בית סאתים הלכך אע"פ שהוקף יותר על כן לא אתו למישרי קרפף יותר מבית סאתים דעלמא שלא הוקף לדירה:

או דילמא במחיצתו אדם נותן עיניו. ואם בא ללמוד מכאן היתר למקום אחר מן המחיצה ילמוד הלכך אתי למישרי בעלמא יותר מבית סאתים אי שרית הכא:

לא אמרו להרחיק. ההיקף לבד בית סאתים של רוחב הבור אלא שתי אמות:

אריך וקטין. ק' על נ' דהוו סאתים כחצר המשכן לר' יהודה אע"פ שאינו מרובע מותר ובלבד שלא יהא בין ארכו ורחבו יותר מבית סאתים ולר"ש בעינן מרובע כדאמר בהדיא בית סאתים על בית סאתים דהוי שבעים אמה ושיריים על שבעים אמה ושיריים כדאמר בהאי פירקין (ד' כג.) קטין קצר ברחבו:

כל אויר. אף על פי שאינו מקורה אם תשמישו לדירת אדם לכניסה וליציאה תמיד:

וכל דירה. שהיא מכוסה בגג והיא עשויה לשמירת אויר שחוצה לה:

"מוותר להרחיק כל שהוא ובלבד שירבה בפסין."
רבי יהודה אומר: עד בית סאתים."

איבעיא להו:

בור ופסין קאמר,

או דילמא: בור ולא פסין קאמר?

אדם נותן עיניו בבורו, ולא גזרינן דילמא אתי לטלטולי יותר מבית סאתים בקרפף, או דילמא אדם נותן עיניו במחיצתו, וגזרינן דילמא אתי לאיחלופי יותר מבית סאתים בקרפף.

תא שמע:

"כמה הן מקורביו?"

בדי ראשה ורובה של פרה,

וכמה הם מרוחקין?

אפילו בור אפילו כוריים.

רבי יהודה אומר:

בית סאתים מותר,

יתר מבית סאתים - אסור,

אמרו לרבי יהודה:

אי אתה מודה בדיר וסהר, מוקצה, ונחצר,

אפילו בית חמשת כורים ובית עשרת כורים שמוותר?

אמר להם: זו - מחיצה,

ואלו - פסין.

רבי שמעון בן אלעזר אומר:

בור בית סאתים על בית סאתים - מותר,

ולא אמרו להרחיק, אלא בדי ראשה ורובה של פרה."

הא מדקאמר רבי שמעון בן אלעזר בור ולא פסין.

מקלל דרבי יהודה בור ופסין קאמר.

ולא היא,

רבי יהודה - בור בלא פסין קאמר.

אי הכי היינו דרבי שמעון בן אלעזר!

איכא ביניהו:

אריה וקטין.

"כלל אמר רבי שמעון בן אלעזר:

כל אויר שתשמישו לדירה כגון דיר וסהר - מוקצה

ונחצר, אפילו בית חמשת כורים ובית עשרת כורים - מותר.

וכל דירה שתשמישה לאויר, כגון בורגנין שבשדות:

בית סאתים - מותר,

יתר מבית סאתים אסור."

רס"י

93. כב, א

גמ'

חייבין עליה. אלמא אתו רביס ומבטלי מחיצה:
 הכא איכא שם ד' מחיצות. שיש שתי אמות היכר היקף דופן לכל רוח:

מְשֻׁנָּה

רבי יהודה אומר:

אם היה דרך רשות הרבים מפסקתו - יסלקנה לצדדיו.

וחכמים אומרים:

אינו צריך.

גְּמָרָא

רבי יוחנן ורבי אלעזר דאמרי תרווייהו:

כאן הודיעך כוחן של מחיצות,

כאן, וסבירא ליה?

והאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן:

רושלים אילמלא דלתותיה ננעלות בלילה,

חייבין עליה משום רשות הרבים.

אלא: "כאן" - ולא סבירא ליה.

ורמי דרבי יהודה אדרבי יהודה.

ורמי דרבנן אדרבנן.

דתניא:

"יתר על כן אמר רבי יהודה:

מי שהיו לו שני בתים משני צידי רשות הרבים,

עושה לחי מבאן, ולחי מבאן,

או קורה מבאן וקורה מבאן,

ונושא ונותן באמצע.

אמרו לו: אין מערבין רשות הרבים בכך".

קשיא דרבי יהודה אדרבי יהודה,

קשיא דרבנן אדרבנן.

"דרבי יהודה אדרבי יהודה" -

לא קשיא:

התם - איכא שתי מחיצות מעלייתא.

התם - ליכא שתי מחיצות מעלייתא.

"דרבנן אדרבנן" -

נמי לא קשיא:

התם - איכא שם ארבע מחיצות,

התם - ליכא שם ארבע מחיצות.

94. כב, א-ב

רס"י

סולמא דצור. סלע הר גבוה סביב [לעלות בו לא"י והוא גבוה י" טפחים:

ומחתנא. מורד חריץ עמוק י" טפחים ורחב ד' סביב א"י מאידך גיסא] והוי לה מחיצה ונהי דאסור לטלטולי מדרבנן מיהו לאו רה"ר דאורייתא היא לאחיובי עליה:

מעלות ומורדות שבה קאמרת. שאין חייבין עליהם משום רה"ר דלא ניחא דריסה דידהו ולא הוי רה"ר:

קרקפנא. בעל הגולגולת כלומר אדם חשוב:

עמודי. של בית מדרש של ר' יוחנן:

שאינן כדגלי מדבר. דארץ חלקה היתה שהענן משוה אותה:

אמר רבי יצחק בר יוסף אמר רבי יוחנן: ארץ ישראל אין חייבין עליה משום רשות הרבים,

יתיב רב דימי וקאמר ליה להא שמעתא.

אמר ליה אבוי לרב דימי:

מאי טעמא?

כב,ב אילמא משום דמקיף לה סולמא דצור מהך גיסא,

ומחתנא דגדר מהך גיסא,

בבל נמי מקיף לה פרת מהך גיסא, ודיגלת מהאי גיסא.

דכולא עלמא נמי מקיף אוקיניוס!

דילמא מעלות ומורדות קאמרת?

אמר ליה:

קרקפנא!

חזיתיה לרישך בי עמודי כי אמרה רבי יוחנן להא שמעתא.

איתמר נמי:

כי אתא רבין אמר רבי יוחנן, ואמרי לה אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן: מעלות ומורדות שבארץ ישראל אין חייבין עליהן משום רשות הרבים, לפי שאינן כדגלי מדבר.

95. כב, ב

רס"י

ואפי' עולין לו בחבל. בעיא היא ורחבה קאמר לה: מעלות בית מרון. זקופין מאד ומעלה קצרה ומהלכין בה בזה אחר זה ולא שנים יחד כדאמריי בריה (ד' יח.) כבני מרון כמעלות בית מרון: חצר שהרבים נכנסין לה. דרך פתחים או פרצות של עשר: דלא ניחא תשמישתיה. לרבים לדריסה שהפתחין קצרין וגידודין יש באסקופה ופשיטא דלא מבטלה בקיעת רבים למחיצות: אלא לאו ר' יהודה. ואשמעינן דהיכא דלא ניחא תשמישתיה מודי: בבורות סלקא דעתך. היכי הוי מבוי בתוך הבור: לבורות. שיש בור בראשו אחד ובשפה אחת קצרה מהלכין שם עד שעוברין:

בעא מיניה רחבה מרבא:

תל המתלקט עשרה מתוך ארבע, ורבים בוקעים בו, חייבין עליו משום רשות הרבים? או אין חייבין עליו?

אליבא דרבנן לא תיבעי לך,

השתא, ומה התם דניחא תשמישתיה, אמרי רבנן לא אתו רבים ומבטלי לה מחיצתא, הכא, דלא ניחא תשמישתיה לא כל שכן?!

כי תיבעי לך אליבא דרבי יהודה,

מאי, התם - הוא דניחא תשמישתיה,

הכא - הוא דלא ניחא תשמישתיה;

לא אתו רבים ומבטלי מחיצתא

או דילמא לא שנא?

אמר ליה:

חייבין.

ואפילו עולין לו בחבל?

אין.

ואפילו במעלות בית מרון?!

אמר ליה:

אין.

איתיביה:

"חצר שהרבים נכנסין לה זו ויוצאין בזו - כרשות הרבים לטומאה,

ורשות היחיד לשבת" (טהרות ו,).

מני?

אלימא רבנן, השתא, ומה התם - דניחא תשמישתיה, אמרי רבנן לא אתי רבים ומבטלי מחיצתא,

הכא - דלא ניחא תשמישתיה, לא כל שכן?!

אלא לאו רבי יהודה היא?

לא, לעולם רבנן,

ורשות הרבים לטומאה איצטריכא ליה.

תא שמע:

"מבואות המפולשות בבורות, בשיחין ובמערות:

רשות היחיד לשבת,

ורשות הרבים לטומאה" (טהרות ו,).

"בבורות" סלקא דעתך?!

אלא: לבורות ... -

רשות היחיד לשבת,

ורשות הרבים לטומאה.

מני?

אלימא רבנן, השתא ומה התם - דניחא תשמישתיה, אמרי: לא אתו רבים ומבטלי לה,

הכא - דלא ניחא תשמישתיה, לא כל שכן?!

אלא לאו, רבי יהודה היא!

לא, לעולם רבנן היא,

ורשות הרבים לטומאה איצטריכא ליה.

תא שמע:

"שבילי בית גילגול וכיוצא בהו, רשות היחיד לשבת ורשות הרבים לטומאה" (טהרות ו,ו),
ואיזהו "שבילי בית גילגול"?

אמרי דבי רבי ינאי:

כל שאין העבד יכול ליטול סאה של חיטין וירויץ לפני סרדיוט.

מני?

אילימא רבנן,

השתא, ומה התם דניחא תשמיישתא, אמרי רבנן: לא אתו רבים ומבטלי לה מחיצתא.

הכא - דלא ניחא תשמיישתא, לא כל שכן!

אלא לאו רבי יהודה!

אמר ליה: "שבילי בית גילגול" קאמרת,

הושע אוהב ישראל היה,

עמד ותיקן להם דרכים וסרטיא,

כל היכא דניחא תשמיישתא - מסרה לרבים,

וכל היכא דלא ניחא תשמיישתא - מסרה ליחיד.

רש"י

שבילי בית גילגול. מעלה גבוהה וזקופה היא בארץ ישראל: **יהושע אוהב ישראל היה.** ובמעלות ומורדות דארץ ישראל מודינא לך דאין חייבין עליהן וכי אמינא לך דחייבין בשאר ארצות קאמינא:

96. כב, א - כג, א

רפ"י

מתני'

בור הרבים. אי פסקי מיא מדכרי אהדדי:
באר היחיד. נמי שרי דהא לא פסקי מיא:
לבאר הרבים. דאיכא תרתי למעליותא:
חגורה. היקף של חבלים:

גמ'

הוה אמינא דרבים אפי' מכונסין. שרי ר"י בן בבא והאי דקאמר באר הרבים משום ר' עקיבא דאמר באר היחיד שרי ואתא איהו למימר אע"ג דמים חיים נינהו דרבים אין דיחיד לא והכי קאמר אין עושין פסין אפילו לבאר אלא של רבים:

מְשָׁנָה

אָחַד בּוֹר לְרַבִּים, וּבְאֵר הַרְבִּים, בְּאֵר הַיְחִיד: עוֹשִׂין לָהֶן פְּסִין. אָבֵל לְבוֹר הַיְחִיד: עוֹשִׂין לוֹ מְחִיצָה גְבוּהָה עֲשָׂרָה טַפְחִים, דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּבָא אוֹמֵר: אִין עוֹשִׂין פְּסִין אֲלָא לְבְּאֵר הַרְבִּים בְּלִבְדָּה, וְלִשְׂאָר, עוֹשִׂין חֲגוּרָה גְבוּהָה עֲשָׂרָה טַפְחִים.

כג, א גמרא

אָמַר רַב יוֹסֵף אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל:
 הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּבָא.

וְאָמַר רַב יוֹסֵף אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל:
 לֹא הוֹתֵרוּ פְּסֵי בִירָאוֹת אֲלָא לְבְּאֵר מֵיִם חַיִּים בְּלִבְדָּה.

וְצָרִיכָא.

דְּאִי אֲשַׁמְעִינָן: "הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּבָא",
 הָיָה אָמִינָא: דְּרַבִּים, וְאִפִּילוּ מְכוּנְסִין,
 וְהָיָה דְקִתְנִי: "**בְּאֵר הַרְבִּים**" - לְאִפּוּקֵי מְדַרְבֵּי עֲקִיבָא,
 קָא מִשְׁמַע לֵן:
 דְּלֹא הוֹתֵרוּ פְּסֵי בִירָאוֹת אֲלָא לְבְּאֵר מֵיִם חַיִּים.
 וְאִי אֲשַׁמְעִינָן: "בְּאֵר מֵיִם חַיִּים",
 הָיָה אָמִינָא: לֹא שְׁנָא רַבִּים וְלֹא שְׁנָא יְחִיד,
 קָא מִשְׁמַע לֵן:
 הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּבָא.

97. כג, א

רפ"י

מתני'

שומירה. סוכת שומרין ואע"ג דהוקף לדירה בית סאתים הוא דשרי טפי לא: **סמוכה לעיר.** דהואיל וקרובה לביתו דעתו להשתמש בה תמיד וכהוקף לדירה דמי: **ובלבד שתהא שבעים אמה ושיריים על שבעים אמה ושיריים.** ולא יותר ובגמרא פריך תנא קמא נמי הכי קאמר: **אם היה ארכה יותר על רחבה אפילו אמה אחת.** אע"ג דמיעט רחבה והוסיף בארכה ואין בכלה אלא בית סאתים אין מטלטלין דמרובע הוא דשרו רבנן היכא דלא הוקף לדירה: **אנשי חצר ששכח כו'. ולמחר ביטל רשותו לחברו שהיא אוסרת עליהן מלהוציא מבתיהן לחצר:** **ביתו אסור להכניס ולהוציא.** לחצר לצרכו: **אבל להן מותר.** להביא כלי בתיהן לביתו דרך חצר: **בערקבלין.** שם מרור: **ובקשתי לי חבר.** לשלשה דברים הללו אם שמען מפיו ולא מצאתי ובגמרא מפרש דגבי גינה וקרפף לא שרו יותר מבית סאתים וגבי אנשי חצר סברי דאף להם אסור ביתו אבל מבתיהן לחצר מותר ובגמ' מפרש פלוגתייהו ובערקבלין סברי דלאו מרור הוא:

גמ'

מאי תנא. רבי יהודה בן בבא בגינה וקרפף דלעיל: **דקאמר ועוד.** דמשמע דאמר לעיל בה חומרא אחריתי: **אילימא משום דאמר חדא לחומרא.** גבי פסין דאמר דאין עושין אותן אלא לבאר הרבים והשתא קאמר חומרא אחריתי דאע"ג דהוקף לדירה לא שרי טפי מבית סאתים: **והא רבי יהודה בר אלעאי דתנא לעיל חדא לחומרא.** דאמר עד בית סאתים אין טפי לא והדר תנא אחריתי יסלקנה לצדדין ולא תנא ועוד משום דלאו בחדא מלתא היא דרישא איירי במדת היקף וסיפא איירי בביטול מחיצות: **אפסקוה רבנן.** דקא תני אמרו לו לא אמרו בית סאתים אלא לגינה כו': **וכל היכא דאפסקוה רבנן לא הוה תני בה ועוד.** אי שייך למימר בה כגון היכא דרישא וסיפא בחדא מילתא: **והא ר' אליעזר דסוכה.** דתנן במסכת (סוכה ד' כז.) ר' אליעזר אומר י"ד סעודות חייב אדם לאכול בסוכה וחכמים אומרים אין לדבר קצבה ועוד אמר ר' אליעזר מי שלא אכל לילי יו"ט הראשון ישלים לילי יום טוב האחרון אלמא משום דרישא וסיפא בסעודה דסוכה ובחשבונן איירי תנא ועוד אע"ג דאפסקוה ושמע מינה האי דלא תנא בדרכי יהודה ועוד. משום דלא דמי הוא ובדרכי יהודה בן בבא למה לי דתני ליה: **התם.** גבי סוכה במלתיה אפסקוה לא אהדרו ליה רבנן אלא בסעודות אבל רבי יהודה דמתני' לא איירי אלא בפסי ביראות בית סאתים ואהדרו רבנן בגינה וקרפף ודיר וסהר ולעולם טעמיה משום הפסקה ולר' יהודה בן בבא דלא אפסקוה תנא ועוד:

משנה

ועוד אמר רבי יהודה בן בבא:
הגינה והקרפף, שהן:
שבעים אמה ושיריים, על שבעים אמה ושיריים, המוקפות גדר גבוה עשרה טפחים, מטלטלין בתוכה.
ובלבד שיהא בה שומירה,
או בית דירה,
או שתהא סמוכה לעיר.
רבי יהודה אומר:
אפילו אין בה אלא בור ושיח ומערה - מטלטלין בתוכה.
רבי עקיבא אומר:
אפילו אין בה אחת מכל אלו - מטלטלין בתוכה,
ובלבד שיהא בה שבעים אמה ושיריים על שבעים אמה ושיריים.
רבי אליעזר אומר:
אם הייתה ארכה יותר על רחבה, אפילו אמה אחת - אין מטלטלין בתוכה,
רבי יוסי אומר:
אפילו ארכה פי שנים ברחבה מטלטלין בתוכה.
אמר רבי אלעאי:
שמעתי מדבי אלעזר, ואפילו היא נבית בור,
וכן שמעתי ממנו:
אנשי חצר, ששכח אחד מהן ולא עירב - אסור מלהכניס ולהוציא,
אבל להם מותר.
וכן שמעתי ממנו:
שיוצאין בערקבלין בפסח.
חזרתי על כל תלמודיו וביקשתי לי חבר ולא מצאתי.

גמרא

מאי תנא דקתני "ועוד"?
אילימא משום דתנא ליה חדא לחומרא, וקתני אחריתי משום הכי קתני "ועוד",
והא רבי יהודה, דתנא ליה חדא לחומרא וקתני אחריתי, ולא קתני "ועוד"!

התם - אפסקוה רבנן
הכא - לא אפסקוה רבנן.

וכל היכא דאפסקוה רבנן לא קתני: "ועוד"!
והא רבי אליעזר דסוכה (כו, א) דאפסקוה רבנן וקתני "ועוד"!

התם - במילתיה הוא דאפסקוה.
הכא - במילתא אחריתי אפסקוה.

98. כג, א-ב

רפ"י

רבי עקיבא היינו ת"ק. דאמרו לו לא אמרו בית סאתים אלא לגינה ולקרפף אבל אם היה כו' אלמא היכא דאיכא בית דירה אפי' טובא ובשלא הוקף לדירה בית סאתים כר"ע:
איכא בינייהו דבר מועט. שבת סאתים יתר על שבעים אמה ושיריים רבועים כדתני לקמן לתנא קמא שרי בבית סאתים שלימים ולרי עקיבא שבעים ושיריים על שבעים ושיריים ותו לא כדקא אמרי' בהדיא וכמה הן סאתים כחצר המשכן:

דבר מועט. לקמן מפרש לה: **מנא הני מילי.** דמרבעינן ליה לחצר המשכן לשער בו איסור שבת:

מאי בחמשים. הא רוחב חמשים וארכו מאה דהכי כתיבי במדות הקלעים וכן לפאת צפון באורך קלעים מאה אורך ורוחב החצר לפאת קדמה מזרחה חמשים אמה:

אלא אמרה תורה טול חמשים. שארכו יתר על רחבו וסבב חמשים הנותרים דהוה להו שבעים אמות ודי' טפחים מרובעינן כיצד עשה מהן חמש רצועות של עשר אמה רוחב וארכן חמשים השכב האחת למזרח והאחת למערב הרי רחבה שבעים וארכה חמשים עוד שים אחת לצפון ואחת לדרום הרי שבעים על שבעים אלא שהקרנות פגומין לכל קרן וקרן עשר על עשר מפני התוספת שהוספת טול מן החמשים ארבע חתיכות של י' על י' ושים בארבע קרנות ונתמלאו נשארה רצועה אחת של עשר על עשר אמות שהיא ששים טפחים על ששים טפחים ועשה אותן ל' רצועות של שני טפחים (הרי ל' רצועות אורך כל אחת ואחת עשר אמה) שכולן הן ג' מאות אמות תן ע' לכל רוח הרי שבעים ודי' טפחים על שבעים ודי' טפחים אלא שהקרנות פגומין טפחיים על טפחיים נשארו בידך עשרים אמה טול מהן שמונה טפחים ושים לקרנות ונתמלאו ונשארו בידך י"ח אמה ודי' טפחים ברוחב טפחיים והיינו דבר מועט שאם באת לחלקו וללקיף בהן אין מגיע התוספת לרוחב ב' שלישי אצבע דהא בעית למעבד מיניה רצועה של רפ"ג אמות ודי' טפחים אורך להקיף ארבע הרוחות:

פשטיה דקרא. לענין משכן: **במאי כתיב.** בחמשים דקרא מאי היא: **העמד משכן על שפת.** שכלין שם החמשים של חצר משנכנסים לה בפתחה של מזרח:

כדי שיהו חמשים אמה. של חצר לפני המשכן: **ועשרים לכל רוח.** שהמשכן ארכו ל' כדכתיב (שמות כו) עשרים קרשים ורוחב הקרש אמה וחצי ורחבו של משכן תופש עשר אמות כדכתיב ששה קרשים שהן תשע אמות ושני קרשים למקוצעות שהן ג' אמות רוחב והאמה מכאן והאמה מכאן לכסות עוביין של קרשים של צלע ארכו אמה וחצי אמה מכאן וחצי אמה מכאן להשלים ולמלא החלל לעשר וכשאתה מעמידו לסוף חמשים ובאמצע רחבה של חצר נשארו מהחמשים על חמשים של חצר עשרים אמות לשלש הרוחות אלא שעובי הקרשים ממעט מהן אמה לכל צד והכא חללה חשיב ועובי הכתלים בכלל העשרים של כל רוח ולפניו למזרחו לא היו קרשים אלא מסך והיינו וילון:

"רבי עקיבא אומר:

אפילו אין בה אחד מכל אלו - מטלטלין בתוכה, ובלבד שיהא בה שבעים אמה ושיריים על שבעים אמה ושיריים".

כגב, רבי עקיבא היינו תנא קמא (יה.)!

איכא בינייהו:

דבר מועט.

התניא:

"רבי יהודה אומר:

דבר מועט יש על שבעים אמה ושיריים, ולא נתנו חכמים בו שיעור וכן שיעור סאתים? בחצר המשכן".

מנא הני מילי?

אמר רב יהודה:

דאמר קרא:

"אורך החצר מאה באמה ורחב חמשים בחמשים"²⁹ (שמות כו, יח) **אמרה תורה: טול חמשים, וסבב חמשים.**

פשטיה דקרא במאי כתיב?

אמר אביי:

העמד משכן על שפת חמשים,

כדי שיהא חמשים אמה לפניו, ועשרים אמה לכל רוח ורוח.

²⁹ ארך החצר מאה באמה ורחב חמשים בחמשים וקמה חמש אמות שש משזור ואדיהם נחושת

99. כג, ב

רס"י

ארכה יתר משנים ברחבה.
 כחצר המשכון הוא דשרי ואע"ג
 דלא מרבעה והיינו אורך כשנים
 ברוחב אבל טפי משנים ברוחב
 לא מישתרי:
 היינו רבי יוסי. דאמר ארכה
 אפילו פי שנים ברחבה:
 איכא בינייהו ריבועא דריבועה
 רבנן. ר"א סבר ארכה יותר
 משנים ברחבה אין מטלטלין
 ומיהו עיקרה ארכה פי שנים
 ברחבה כדכתיב ולית ליה
 ריבועא ומיהו אי מרבעא לא
 מיתסרא בהכי כדקתני אם היה
 ארכה יותר משנים ברחבה אין
 מטלטלין הא בציר מפי שנים
 מטלטלין ורבי יוסי סבר
 מרובעת עיקר ולכתחילה אורווי
 מורין הכי ומיהו אפילו ארכה
 פי שנים ברחבה שריא
 ומדקאמר אפי' מכלל דמעיקרא
 לאו הכי הוא:

"רבי אליעזר אומר:

אם היתה ארבה - [אפילו אמה אחת - אין מטלטלין בתוכה].

והתנא:

"רבי אליעזר אומר:

אם היתה ארבה יתר על פי שנים ברחבה, אפילו אמה אחת - אין מטלטלין בתוכה!"

אמר רב ביבי בר אבוי:

כי תנן נמי מתניתין,

יתר על פי שנים ברחבה תנן.

אי הכי, היינו רבי יוסי!

איכא בינייהו:

ריבועא דריבועה רבנן.

100. כג, ב

רש"י

הלכה כרבי יוסי. דלא בעי מרובעת:
 והלכה כר' עקיבא. דלא בעי מוקפת לדירה:
 ותרווייהו. הנך שמעתתא דשמואל לקולא:
 הוה אמינא. דשמואל דירה בעי כר"י בן בבא ובארכה יותר על רחבה כרבי יוסי סבר לה:
 אריך וקטין לא. דהא ר"ע מרובע בעי:

"רבי יוסי אומר:

[אפילו ארבה פי שנים ברחבה מטלטליו בתוכה].

איתמר:

אמר רב יוסף אומר רב יהודה אומר שמואל:

הלכה כרבי יוסי.

ורב ביבי אומר רב יהודה אומר שמואל:

הלכה כרבי עקיבא.

ותרויהו לקולא.

יצריקא.

דאי אשמעין: "הלכה כרבי יוסי" הוה אמינא: עד דאיכא שומירה או בית דירה,

קא משמע לן: הלכה כרבי עקיבא.

ואי אשמעין: "הלכה כרבי עקיבא",

הוה אמינא: דאריה וקטין - לא.

קא משמע לן: הלכה כרבי יוסי.

101. כג, ב - כד, א

רפ"י

נזרע רובו. בזרעונים ביטל דירתו דבזרעונים לא דיירי אינשי והוה ליה גינה ואסור לטלטל אף בשאינו נזרע דבטל ליה לגבי רובא אבל בנוטע אילנות לא ביטל דירתו דאורחא להסתופף בצל אילנות תמיד:

אלא. שיש באותו מקום זריעה יותר מבית סאתים דנעשה כרמלית דקרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה כרמלית היא ושאינו נזרע הוי חצר פרוצה במלואה לכרמלית לפיכך כולו אסור:

אבל בית סאתים. דבלאו דירה שרי באנפי נפשיה הכא נמי שרי ואף על גב דמקום זריעה הוי קרוי קרפף ושאינו נזרע הוי חצר ופרוצין זה לזה שאין מחיצה ביניהן אפילו הכי לא אסרי אהדדי הואיל ודחד גברא הוא ורבי שמעון היא דאמר רשות קרפף וחצר לא אסרי אהדדי אפילו היא של ב' בעלי בתים: כדתנן רבי שמעון אומר אחד חצרות ואחד קרפפות ואחד גגות רשות אחד הן. לטלטל מזה לזה לכלים ששבתו בתוכן ואפילו הן של בעלים הרבה אבל לא לכלים ששבתו בתוך הבית והוציאן לחצר אסור להוציאן מחצר לקרפף או לגג דבית וקרפף שתי רשויות הן ואפילו דחד גברא:

בטל לגבי רובה. והוי כאילו נזרע כולו: והוה ליה קרפף יותר מבית סאתים. ואע"ג דהוקף לדירה חשוב כלא הוקף לדירה דהא הוי כולו גינה ובגינה לא מהני הוקף לדירה:

דלא הוי. ההוא מיעוט דנזרע בית סאתים דלא חשיב להבדל מן החצר ולהקרות לו שם לבדו:

אבל בית סאתים. נקרא קרפף שלא הוקף לדירה ואע"ג דאילו הוה באנפי נפשיה כבית סאתים לא מיתסר הכא דנפרץ לחצר וחצר נפרצה לו קיימא לן דאסור לטלטל מקרפף לחצר דהוי רשות הנפרצה למקום האסור לה ואוסרין הרשויות זו לזו ואין מטלטלין לא בזה ולא בזה:

כמאן. אמרינן דשתי רשויות נינהו: **כרבנן.** דפליגי עליה דר"ש בפי' כל גגות (דף פט.) ואמרי כל חד וחד רשות לעצמו ואע"ג דליכא דיורין בהו דליסרו אהדדי אין מטלטלין מזה לזה:

לקולא. דאפילו המיעוט בית סאתים דמיקרי קרפף כיון דבאנפי נפשיה שרי השתא נמי שרי ולא אסרי אהדדי דאילו היה מחיצה ביניהן הוה שרי לטלטולי מזה לזה כר"ש והשתא דנפרצו זה לזה לא נפרצו לרשות האסור לה אבל יותר מבית סאתים נעשה כרמלית ובהא אפילו ר"ש מודה דאין מטלטלין מחצר לקרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה והכא דנפרצו זה לזה הרי כל אחד נפרץ למקום האסור לו:

"קרפף שהוא יותר מבית סאתים שהוקף לדירה"
נזרע רובו - הרי הוא כגינה, ואסור.
נטע ברובו - הרי הוא כחצר, ומותר."

"נזרע רובו"

אמר רב הונא בריה דרב יהושע:
לא אמרן אלא: יותר מבית סאתים.
אבל בית סאתים - מותר.

כמאן?

כרבי שמעון.

דתנן:

"רבי שמעון אומר:

אחד גגות ואחד חצירות ואחד קרפפות - רשות אחת הן לכלים ששבתו בתוכן.
לא כלים ששבתו בתוך הבית" (פט.).

לרבי שמעון נמי,

כיון דנזרע רובו - הוי ההוא מיעוטא.

כדא

בטיל ליה לגבי רובה.

והוה ליה קרפף יותר מבית סאתים - ואסור.

אלא אי איתמר, הכי איתמר:

הא מיעוטא - שרי.

אמר רב הונא בריה דרב יהושע:

לא אמרן אלא דלא הוי בית סאתים,

אבל בית סאתים - אסור.

כמאן?

כרבנן.

ורב ירמיה מדיפתי מתני לקולא,

הא מיעוטא - שרי.

אמר רב הונא בריה דרב יהושע:

לא אמרן אלא בית סאתים, אבל יותר מבית סאתים - אסור.

כמאן?

כרבי שמעון.

כ"י

102. כד, א

איצטבלאות. נטועין שורות
 שורות ונאה לשבת שם:
לבי רב הונא. ויותר מבית
 סאתים הוה והוקף לדירה
 וניטע אחרי כן:

"נִטְע בְּרוּבוֹ - הָרִי הוּא בְּחֶצֶר, וּמוֹתָר."

אָמַר מֶר³⁰ יְהוּדָה אָמַר אַבְימי:
 וְהוּא שְׁעָשׂוּיִין אֶצְטְבְּלוֹת.

וְרַב נַחֲמָן אָמַר:
 אַף עַל פִּי שְׁאִין עֲשׂוּיִין אֶצְטְבְּלוֹת.

מֶר יְהוּדָה אֶקְלַע לְבִי רַב הוֹנָא בְּרִי יְהוּדָה,
 חֲזַנְהוּ לְהַנְהוּ דְלֹא עֲבִידִי אֶצְטְבְּלוֹת, וְקָא מְטַלְטְלִי בְּגוּיָהּ.
 אָמַר לִיה: לֹא סָבַר לָהּ מֶר לְהָא דְאַבְימי?
 אָמַר לִיה: אֲנָא, כְּרַב נַחֲמָן סְבִירָא לִי.

³⁰ ע"פ כתבי יד, וע"פ המקבילה חולין מח.

103. כד, א

רפ"י

קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה. ואחרי כן בנה אצלו דירה ואמר לי לקמן הוקף שלא לדירה ולבסוף פתח לו פתח דירת ביתו לא מהני:

כיצד הוא עושה פורץ לו פרצה יותר מעשר. דהוי כמי שאין בו מחיצות וגודר וסותם אותה פירצה ומעמידה על עשר והוי כפתח ולבסוף הוקף לדירה שנפתחה לו דלעולם בעינן שיגדור יותר מעשר אמות דאי פריץ עשר לבד וגדרה לא חשיב ההוא היקף לשם דירה אלא כמי שעשה פתח דעד עשר לעולם הוי פתח:

פרץ אמה. אצל סתימה וגדרה ועוד פרץ אמה אצל סתימת אמה החדשה וגדרה דלא פרץ י' אמות כאחד ולא גדר עשר אמות בבת אחת אלא מעט היה פורץ וגודר מיד:

עד שהשלימו ליותר מעשר. מי אמרינן כיון דלא פרץ י' בבת אחת ולא גדר בבת אחת לא הויא היקף בזו לשם דירה או דילמא כיון דהשתא מיהא הוי החידוש של היקף יותר מעשר חשיב היקף לשם דירה:

כל כלי בעלי בתים. לגבי כלי עץ תנינן לה במסכת כלים (פ"ז מ"א):

שיעורן כרמונים. לטהר מטומאתן אבל פחות מכאן חייס עליה ולא מבטיל ליה שיעורן כרמונים. ניקב כמוציא רמון טהור:

וחזר וניקב. אצל הסתימה: **ותיקנה.** הוא הדין כי לא תיקנה נמי עדיין טמא מדרס הוא והא דנקט תיקנה לרבותא דאי לאו הכי תו לא איצטריך למימר נפסקה השניה וכו':

טהור מן המדרס. דתו לא הוה כלי ולא חזי למדרס מלטמא תו אדם וכלים: אבל כלי הוא דחזי לתשמיש אחרינא ועדיין טומאת מגע מדרס עליו שהרי בשעת פרישתו מן האוון שעדיין הוא מדרס לקבל טומאה לטמא כלים קיבל טומאה מאביו והוי ראשון לטומאה ומטמא אוכלין ומשקין:

פנים חדשות. אין אזנים הללו ממנו ומשניתקנו לא דרסן הזב ומטומאה הראשונה טיהרו שהרי אין זה סנדל ראשון: **לית דין בר נש.** אלא מלאך: **כגון דין בר נש.** אדם גדול:

אמר רב נחמן אמר שמואל:

קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה, כיצד הוא עושה? פורץ בו פירצה יותר מעשר, וגודרו, ומעמידו על עשר, ומופתר.

איבעיא להו:

פרץ אמה וגדר,

אמה, ופרץ אמה וגדרה, עד שהשלימו, ליותר מעשר, מהו?

אמר ליה:

לאו היינו דתנן:

"כל כלי בעלי בתים, שיעורן, כרמונים" (כלים ז, א).

ובעי חזקיה:

ניקב כמוציא זית וסתמו, וחזר וניקב כמוציא זית וסתמו, עד שהשלימו למוציא רמון, מהו?

ואמר ליה רבי יוחנן:

רבי, שניתה לנו:

"סנדל שנפסקה אחת מאזניו ותיקנה - טמא מדרס.

נפסקה שניה, ותיקנה - טהור מן המדרס.

אבל טמא מגע מדרס" (כלים כו, ד).

ואמרת עלה: מאי שנא ראשונה דהא קיימא שניה, שניה נמי, הא קיימא ראשונה?

ואמרת לן עלה: פנים חדשות באו לכאן.

הכא נמי - פנים חדשות באו לכאן.

קרי עליה:

לית דין בר אינש.

איכא דאמרי:

כגון דין בר נש.

104. כד, א

רש"י

רחבה שאחורי הבתים. ואין פתח הבית פתוח לה הויא מוקפת שלא לדירה ואי יותר מבית סאתים היה אין מטלטלין בה אלא בארבע אמות:
ואם פתח לו פתח. מן הבית:
פשיטא. דבפתח ולבסוף הוקף שרי שהרי הוקף לשם פתח:
לא צריכא דאית ביה בי דרי. גורן אחר הבית קודם היקף הרחבה:
מהו דתימא אדעתא דבי דרי פתחיה. ולא אדעתא להקיף שם רחבה:

אמר רב פהנא:

רחבה שאחורי הבתים - אין מטלטלין בו אלא בארבע אמות.

ואמר רב נחמן:

אם פתח לו פתח - מותר לטלטל בכולו, פתח מתירו.

ולא אמרן אלא:

שפתח ולבסוף הוקף, אבל הוקף ולבסוף פתח - לא.

"פתח ולבסוף הוקף" - פשיטא!

לא, צריכא - דאית ביה בי דרי.

מהו דתימא:

אדעתא דבי דרי עבדיה.

105. כד, א-ב

כ"י

דחזו לתשמישתא. לשתיה דאין לך דירה מעולה מזו:
שאין בעומקו יותר על בית סאתים. כלומר שאין עומקו של מים נפשט ברוחב יותר על בית סאתים ועומקו של סתם מים לבטל מקומו מדין קרקע י' טפחים כדאמרינן במסכת שבת (דף ק:): ואם היה רקק מים וכי כמה רקק מים. פחות מי' טפחים:
כריא דפירי. כרי של פירות גבוה עשרה ורוחב כרוחב בית כור לא בטלה תורת דירה משם ומים הראוין לשתיה כפירות דמי ל"א מידי דהוה אכריא דפירי שוחה עמוקה שמצניעין שם פירות שאע"פ שעמוקין שם הרבה נוטלים מהן בשבת:

קרפף יותר מבית סאתים שהוקף לדירה, ונתמלא מים, סבור רבנן למימר פזעים דמו ואסיר.

אמר להו רב אבא אחוה³¹ דרב בריה דרב משרשיא:
 הכי אמרינן משמיה דרבא:
 מים פזעים דמו, ושרי.

כד, ב

אמר אמיר:
 והוא דחזין לתשמישתא,
 אבל לא חזיון לתשמישתא - לא.

אמר רב אשי:
 ודחזיון לתשמישתא נמי, לא אמרן, אלא:
 שאין בעומקו יותר מבית סאתים,
 אבל אם יש בעומקו יותר מבית סאתים - אסור.

ולאו מילתא היא,
 מידי דהוה אכריא דפירי.

³¹ ע"פ מסורת הש"ס.

106. כד, ב - כה, א

רש"י

ההיא רחבה. יותר מבית סאתים הוה ולא הוקפה לדירה:

פוס נהרא. שם מקום:

חד גיסא פתוח למתא. למבוי שבעיר שכלה לרחבה זו:

שביל של כרמים. דיוורין היו בו:

היכי נייעביד. למשרינהו לכולהו שהרי רחבה זו כרמלית היא ואוסרת כל המבוי ואת השביל שיש לו שלש מחיצות דהא גודא דנהרא מחיצה מעלייתא היא שגובהה עשרה אבל הרחבה אוסרתן לפי שפרוצין הן במילואן לכרמלית והא דאמרינן בפ"ק (ד' ז.) אם היה מבוי כלה לרחבה אין צריך כלום במוקפת לדירה והיו בה דיוורין קאמר כדמפלגי התם בין עירבו ללא עירבו אבל רחבה כרמלית אסור כדאמרינן בההיא שמעתא בקעה מכאן ובקעה מכאן כו':

היכי נייעביד. להתיר את כולם שהיו רוצין מעכשיו להשתמש בהם בני העיר ולהיותה מוקפת לדירה ושוב לא תיהוי כרמלית ותהא היא בכולן מותרת ואמרינן לעיל הוקף ולבסוף פתח לא מהני וגדר של אבנים היתה רחבה זו מוקפת וקשה להם לפרוץ פירצה יותר מעשר ולגדרה לדירה אדעתא דלישתמשו בה בני מבוי ושביל מהשתא וליהוי כפתח ולבסוף הוקף כדשמואל:

נייעביד ליה מחיצה. של קנים:

אגודא דנהרא. כלומר להו שביל כמוסף על הרחבה דניהוי רחבה ושביל חד וניהוי הך מחיצה דעבידנן בשביל אדעתא דדירה דלישתמשו מהשתא בני שביל ברחבה כאילו עבידנן לה ברחבה גופה לדירה דהוי פתח ולבסוף הוקף:

אין עושין מחיצה על גבי מחיצה. כיון דגודא גבוהה עשרה כל מה שמוסיפין עליה הגבהת אותה מחיצה עצמה הויה שהרי אם היה מגביה כל מחיצת הרחבה לדירה לא מהני עד שיפרוץ בה פירצה האוסרתה ויחזור ויגדור לדירה:

ליעביד ליה צורת הפתח אפומא דשביל של כרמים. דפתוח לרחבה דמגו דמהני לשביל שלא יהא פרוץ לרחבה שאפילו היה פתוח לרה"ר מועיל לו ליהני נמי לרחבה להיות לה תוספת זה היקף לדירה:

אתו גמלי. הבאין לשתות מן העיר דרך מבוי לרחבה ומשם לשביל ולנהר:

שדיין ליה. שהיה פתח השביל צר להן ועכשיו הוא דוחקן:

לחי. הנעוץ בארץ ועביו משהו ואין גמלין נוגעין בו:

דמיגו דמהני לשביל. לטלטל בו דלא הוי השתא פרוץ לכרמלית:

מהני נמי לרחבה. להיות לה היקף לדירה ויתרנה לטלטל בה ובלאו מיגו לא מישתריא דהא פתח שבין רחבה לשביל לא היה יותר מי' וכל כמה דסתים ליה לדירה לאו כלום היא דהא כל פתח סתימה מעלייתא היא וסתום ועומד הוא:

לשביל של כרמים דעלמא. דלא סליק לגודא דנהרא והוי ליה כמבוי מפולש ויאמרו שאין צריך תיקון אלא בראשו אחד כי האי:

דמיגו דמהני למתא. לטלטל במבוי כדאמרינן בפרק קמא (דף ז.) סרטיא מכאן ובקעה מכאן עושה צורת הפתח מכאן ולחי או קורה מכאן והכא נמי ליעבדו בראש המבוי הפתוח לרשות הרבים צורת פתח והאי לחי דלצד הרחבה שרי ליה:

טלטולי במתא גופה שרי. דהא שרינן לה בהאי לחי ואפילו היא והרחבה אסורים זה עם זה שניהן משתמשין לעצמן כשתי חצירות ופתח ביניהן וכן ברחבה גופה:

דלית בה דיוורין. שיאסרו על בני מבוי הלכך רשות בני מבוי הוא ובני שביל לא אסרי עלה דהוי כחצר קטנה שנפרצה לגדולה דגדולה מותרת וקטנה אסורה ושביל לא מתקנינן ליה גזרה שמא יאמרו לחי מועיל לשביל דעלמא:

ההיא רחבה, דהואי בפום נהרא, דחד גיסא הוה פתיח למתא, וחד גיסא הוה פתיח לשביל של כרמים. ושביל של כרמים הוה סליק לגודא דנהרא.

אמר אב"י:

היכי נייעביד?

לעביד ליה מחיצה אגודא דנהרא - אין עושין מחיצה על גבי מחיצה! ולעביד ליה צורת הפתח אפומא דשביל של כרמים - אתו גמלי שדיין ליה.

אלא, אמר אב"י:

לעביד לחי אפיתחא דשביל של כרמים,

דמגו דמהניא לשביל של כרמים,

מהני נמי לרחבה.

אמר ליה רבא:

יאמרו לחי מועיל לשביל של כרמים דעלמא!

אלא, אמר רבא:

עבידנן ליה לחי לפיתחא דמתא,

דמגו דמהני ליה לחי למתא, מהני נמי לרחבה.

הלכך: טלטולי במתא גופה - שרי,

טלטולי ברחבה גופה - שרי.

ממתא לרחבה ומרחבה למתא - פליגי בה רב אחא ורבנא:

חד: אסר.

וחד: שרי.

כה, א מאן דשרי - דהא ליכא דיוורין.

ומאן דאסר - זימנין דהוי בה דיוורין, ואתי לטלטולי.

107. כה, א

רש"י

באילנות לא הוי מיעוט. דדרך קרפף להיות בו אילנות ולא בטיל ליה היקף קמא :
 בנה בו עמוד. ואפילו באמצע ובכך נתמעט מבית סאתים :
 פחות מג' טפחים. אפילו נתמעט מבית סאתים כמאן דליתיה דמי :
 דהא נפקא ליה מתורת לבוד. כלומר דהא חשיב ליה גי בעלמא למיפק מתורת לבוד הלכך ה"נ חשיבי ולא בטיל :
 הרחיק מן הכותל. של קרפף די טפחים ועשה מחיצה לדירה :
 הועיל. מחיצה זו להיות היקף חדש והוי פתח ולבסוף הוקף :
 פחות מג' לא הועיל. דהוי כמחיצה על גבי מחיצה ולא בנתמעט מבית סאתים מיירי מדלא נקט מיעוט ואינו מיעוט דאי נתמעט ודאי הוי מיעוט שאפילו הוסיף על עובי הכתלים עד שנתמעט שפיר דמי כדלקמן אלא למיהוי פתח ולבסוף הוקף מיירי :
 מתני לקולא. להך פלוגתא דלעיל ואמר דבשלשה דנפק ליה מתורת לבוד כולו מודו דעמוד הוי מיעוט ומחיצה הוי מחיצה לדירה ולא כמוסיף ובפחות משלשה פליגי :
 טח בטיט. והוסיף על עובי הכתלים עד שנתמעט והאי לאו רבה בר שימי קאמר לה אלא מילתא באנפי נפשיה היא :
 ויכול לעמוד. הטיט בפני עצמו שעשוי בעובי שאפילו ניטל כותל הראשון יכול זה לעמוד : הוי מיעוט ולא הוי מיעוט גרס הכא : הרחיק מן התל. שבקרפף ויש מן התל עד המחיצה יותר מבית סאתים הרבה ועשה מחיצה לדירה אצל התל ברחוק די טפחים ועדיין יש יותר מבית סאתים בין ישנה לחדשה אבל זו לדירה עשאה : הועיל. והכל מותר :
 לא הועיל. דהויא מחיצה על גבי מחיצה :
 וחד אמר הועיל. דקסבר : מחיצה ע"ג מחיצה מהניא להיות היקף לדירה :

["רבי עקיבא אומר :

אפילו אין בה אחד מכל אלו - מטלטלין בתוכה, ובלבד שיהא בה שבעים אמה ושיריים על שבעים אמה ושיריים".

...

ורב ביבי אמר רב יהודה אמר שמואל :
 הלכה כרבי עקיבא.]

קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה ובא למעטו, מיעוטו באילנות - לא הוי מיעוט.
 בנה בו עמוד גבוה עשרה ורחב ארבעה - הוי מיעוט.
 פחות משלשה - לא הוי מיעוט.
 משלשה ועד ארבעה :
 רבה אמר : הוי מיעוט,
 ורביא אמר : לא הוי מיעוט.

"רבה אמר : הוי מיעוט" - דהא נפיק ליה מתורת לבוד.
 "רביא אמר : לא הוי מיעוט" - כיון דלא הוי מקום ארבעה לא חשיב.

הרחיק מן הכותל ארבעה, ועשה מחיצה - הועיל.
 פחות משלשה - לא הועיל.
 משלשה ועד ארבעה :
 רבה אמר : הועיל.
 רביא אמר : אינו מועיל.

"רבה אמר : הועיל" - דהא נפיק ליה מתורת לבוד.
 "רביא אמר : אינו מועיל" - כיון דלא הוי מקום ארבעה, לא חשיב.

רב שימי מתני לקולא.

³² טח בו טיט, ויכול לעמוד בפני עצמו - הוי מיעוט.
 אינו יכול לעמוד בפני עצמו :
 רבה אמר : הוי מיעוט.
 רביא אמר : לא הוי מיעוט.

"רבה אמר : הוי מיעוט" - השתא מיהא קאי.
 "רביא אמר : לא הוי מיעוט" - כיון דלא יכול למיקם בפני עצמו, לא כלום הוא.

הרחיק מן התל ארבעה ועשה מחיצה - הועיל.
 פחות משלשה או על שפת התל :
 רב חסדא ורב המנונא :
 חד אמר : הועיל,
 וחד אמר : לא הועיל.

תסתמיים : דרב חסדא אמר "הועיל",
 דאתמר :

³² חילקנו לפי רשי שהוי פיסקה חדשה. ויש מהראשונים הסוברים שפסקה זו המשך לדברי רב שימי.

רפ"י

בנכסי הגר. שמת ואין לו יורשין אין זו חזקה לקנות ואם בא אחר והחזיק בהן קנה האחרון: **בשבת.** כגון לענין היקף לדירה שבתחילה היתה מחיצה הוגנת אלא שלא הוקפה לדירה: **הכי גרסינן מודה לי רב ששת שאם עשה מחיצה על התל.** ולא גרסיי על שפת והכי פירושו אף על גב דפליג ואמר דלא מישתרי קרפף בהכי היינו טעמא שהדר בקרפף באויר מחיצות החתונות דר אבל אם היה תל יותר מבית סאתים ועשה מחיצות סביב עליו להשתמש על גובה התל: **הואיל.** והדר על התל דר באויר מחיצות העליונות ולא מהני ליה תחתונות מידי הלכך לאו מחיצה על גבי מחיצה היא:

העושה מחיצה על גבי מחיצה, אָמַר רַב הֶסְדָּא: בְּשַׁבָּת - הוֹעִיל, בְּנִכְסֵי הַגֵּר - לֹא קָנָה. וְרַב שִׁשְׁתֵּי אָמַר: אִף בְּשַׁבָּת נִמְי לֹא הוֹעִיל. תַּסְתַּיִם.

אָמַר רַב הֶסְדָּא: וּמוֹדָה לִי רַב שִׁשְׁתֵּי שְׂאֵם עָשָׂה מְחִיצָה עַל הַתֵּל שְׁהוֹעִיל.

מאי טעמא?

הואיל ובאֵויר המְחִיצוֹת הַעֲלִיּוֹנוֹת הוּא דָר.

108. כה, א

רש"י

בעי רבה. למייד אין מחיצה על גבי מחיצה נבלעו התחתונות בקרקע שהיה העפר רך ותיחוח ונחבט הכותל בבת אחת בשבת ולא נפל אלא נבלע והעליונות קיימות מהו:

אי לנכסי הגר. קא מיבעיא ליה אי לא קדם אחר והחזיק בהן עד שנבלעו התחתונות ונמצא שאין בו אלא מחיצות שעשה לו זה ומעכשיו קנוי לו:

דשדא ליפתא אפילא. נטע לפת בגומא שמצא בקרקע הגר ולא חפרה הוא דאי חפרה במכוש ראשון קנה:

לא קא שבח. ולא חזקה היא ואנן נעל גדר ופרץ כל שהוא תנן (ב"ב דף מב.) מידי דמהני הוי חזקה:

ממילא שבח. וההיא שעתא לאו איהו מחזיק בה אלא לפת הוא דשבח ואזיל והכא נמי כיון דבשעתא דהחזיק לאו חזקה היא כי הדור הוו מחיצות ממילא הוא דהוו ולא איהו דעביד:

אלא לענין שבת. אי משתרי בעליונות שהיו בטילות עד עכשיו:

לזרוק. לחומר:

בְּעֵי רַבָּה בַּר בַּר חֲנָה:

נְבָלְעוּ מַחֲצוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת, הָעֲלִיוֹנוֹת קַיָּמוֹת, מַהוּ?

לְמַאי?

אי לנכסי הגר - היינו דירמיה ביראה.

דְּאָמַר יִרְמְיָה בִּירְאָה אָמַר רַב יְהוּדָה:

הָאִי מֵאוּן דְּשָׂדָא לִיפְתָא אַפִּילָא דְאַרְעָא דְגַר, וְאַתָּא יִשְׂרָאֵל אַחֲרִינָא רְפַק בְּהַ פּוֹרְתָא,

בְּתַרְא - קְנִי,

קָמָא - לָא קְנִי.

מַאי טַעְמָא?

בְּעִידָנָא דְשָׂדָא - לָא קָא שְׂבַח.

כִּי קָא שְׂבַחָא - מִמִּילָא קָא מְשַׁבְּחָא!

וְאֵלָא, לְעֵנִין שְׁבַת.

הוּי מַחֲצֵה הַנְּעֻשָׁה בְּשַׁבַּת.

וְתַנִּינָא:

"כָּל מַחֲצֵה הַנְּעֻשָׁה בְּשַׁבַּת, בֵּין בְּשׁוּגְגָ בֵּין בְּמִזִּיד - שְׁמָהּ מַחֲצֵה".

לָא אִיתְמַר עֲלָה:

אָמַר רַב נַחֲמָן:

לָא שָׁנָא אֵלָא לְזָרוּק, אֲבָל לְטַלְטַל - אָסוּר!

כִּי אִיתְמַר דְּרַב נַחֲמָן, אֲמִזִּיד אִיתְמַר.

הָיָא אִיתְתָּא דְעַבְדָּה מַחֲצֵה עַל גְּבִי מַחֲצֵה בְּנִכְסֵי הַגֵּר.

אָתָּא הָהוּא גְּבָרָא, רְפַק בְּהַ פּוֹרְתָא.

אָתָּא לְקַמִּיהַ דְּרַב נַחֲמָן,

אוֹקְמָא בִּידֵיהַ.

אָתָּת אִיהִי וְקָא צְוּחָא קַמִּיהַ.

אָמַר לָהּ: מַאי אִיעֲבִיד לָךְ, דְּלָא מַחֲזַקְתְּ כְּדִמְחֲזַקֵי אֵינְשֵׁי.

109. כה, א-ב

רפ"י

וקירה בו בית סאה. קירו גג :
אויר קירווי מייטרו. סאה
 המקורה מיחשבה בהדי אידך
 כאילו לא קירוהו ואכתי הוי
 יותר מבית סאתים :

אין אויר קירווי מייטרו.
 דאמרינן פי תקרה יורד וסותם :
אכסדרה. מקורה בגג חלק
 כעליות שלנו ואינו משופע והיא
 קירווי שבכל הש"ס :

ה"ג. אפי רבה מודה כרב דפי
 תקרה יורד וסותם :
והכא. דפליג רבה דעביד קירווי
 כי אורזילא יציע גג משופע
 דליכא פה :

ומודינא בקרפף. בית סאתים :
שנפרץ במלואו לחצר. שאויר
 חצר מייטרו ועושהו יותר מבית
 סאתים ואסור וגבי קירווי
 דשרינא משום פי תקרה יורד
 וסותם :

וכי אויר המותר לו אוסרו. והרי
 חצר זו מתחילה היתה מותרת
 לטלטל הימנה לקרפף כ"י
 שמעון ועכשיו שנפרץ למקום
 המותר לו נאסר לו ומשום
 ייתור ליכא למימר דהא כל חצר
 מוקפת לדירה הוי :

כמאן. הוי אויר המותר לו
 כר"ש :

לר"ש נמי. מיתסר קרפף משום
 מקום מחיצות שניטלו וניתוסף
 על האויר ועושהו יותר מבית
 סאתים שבתחילה היתה בית
 סאתים מצומצם : ונפרצה חצר
 כנגדו לא גרס בכולה שמעתתא :
דאיכא גיפופי. ואי לאו הכי
 אסרי אהדדי וכרבנן דפליגי
 אדרי שמעון נקט לה ובשאין
 הפרצה יתירה על עשר אמאי
 נקט היתר בחצר ואיסור בקרפף
 והא מצי למימר נמי איפכא כגון
 שקרפף גדול מן החצר דהוי
 לחצר מילואה ובקרפף איכא
 גיפופי :

אלא. מדנקט איסור בקרפף
 ש"מ כר"ש ס"ל דמשום שתי
 רשויות לא מיתסר וטעמא
 משום ייתור בית סאתים הוא
 דמקום מחיצות מייטרו דבחצר
 לא אסר ובקרפף אסר ולא מצי
 למינקט איפכא דכי הוי חצר
 מלואו ובקרפף גיפופי תרוייהו
 משתרו דכר"ש ס"ל דכולהו
 רשות אחת הן וייתור בקרפף
 נמי ליכא הואיל ואיכא גיפופי :

זה אויר מחיצות מייטרו.
 וקרפף ייתור קאסר ביה ייתור
 דמקום מחיצה ואילו ייתור
 דאויר חצר לא אסר ליה דחצר
 מוקפת לדירה הוי ולא הוי
 ייתור :

וזה. חצר :

אין אויר מחיצות מייטרו.
 כלומר אין ייתור אוסר בו דחצר
 אית ביה דיורא הלכך אי נקיט
 איפכא לא מיתסר חצר כר"ש :

קרפף בית שלש, וקירה בו בית סאה.
רבא אמר:
 אויר קירווי מייטרו.

ורבי זירא אמר:
 אין אויר קירווי מייטרו.

לימא רבא ורבי זירא בפלוגתא דרב ושמואל קא מיפלגי.
דאמרו:

אכסדרה בבקעה,

רב אמר:

מותר לטלטל בכולה.

ושמואל אמר:

אין מטלטלין אלא בארבע אמות.

"רב אמר: מותר לטלטל בכולה" - אמרינן פי תקרה יורד וסותם.
"ושמואל אמר: אין מטלטלין אלא בארבע אמות" - לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם.

כה, ב אי דעבידא פי אכסדרה, הכי נמי,

הכא במאי עסקינן:

דעבדה כי אורזילא.

אמר רבי זירא:

ומודינא בקרפף שנפרץ במלואו לחצר - שאסור.

מאי טעמא?

הואיל ואויר חצר מייטרו.

מתקיף לה רב יוסף:

וכי אויר המותר לו אוסרו?!

אמר ליה אביי:

כמאן?

כרבי שמעון.

לרבי שמעון נמי הא איכא אויר מקום מחיצות.

דאמר רב חסדא:

קרפף שנפרץ במלואו לחצר,

חצר - מותרת,

וקרפף - אסור.

חצר מאי טעמא?

דאית ליה גיפופי,

והא זימנין דמשכחת לה איפכא !

אלא, משום דאמרינן זה אויר מחיצות מייטרו,

וזה אין אויר מחיצות מייטרו.

110. כה, ב

כ"י

בוסתנא. פרדס דהוי נטוע
אילנות:

דהוי סמוך לגודא דאפדנא.
והיא היתה לו היקף לדירה
אשהוא גודא שהיה בו פתח
פתוח לצד פרדס סמכו היקף
הפרדס דהוי מוקף לדירה ויותר
מבית סאתים הוה:

אגודא גוואי. הרי יש עוד
מחיצות פנימות לבית והן יהו
מחיצות לפרדס:

ממולאי. מקוטעים מבית עלי
דאבני אבוה דרב ביבי מבית עלי
אתא כדאמרי במסכת ר"ה (דף
יח.) מולייטא קטועות בלא
רגלים:

לבראי לא עבידן. ונהי דפירצה
ליכא היקף דירה מיהא ליתא
בפרדס דהוי יותר מבית
סאתים:

ההוא בוסתנא דהוה סמיך לגודא דאפדנא.
נפל אשיתא בריתא דאפדנא.

סבר רב ביבי למימר:
ליסמוך אגודא גוויטא.

אמר ליה רב פפי:
משום דאתו ממולאי אמריתו מילי מולייטא.

הנה מחיצות, לגואי עבידן, לבראי לא עבידן.

111. כה, ב - כו, א

ר"י

אבוורנקא. אילן שצילו מרובה ונוטעין אותו השרים ועושין אצטבאות תחתיו סביבותיו להתלונן תחתיו בימות החמה ולשמח שם:

בבוסתנא. ויותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה היה הפרדס:

נאכול נהמא התם. תחת האילן:

עבד קנה קנה פחות משלשה טפחים. היקף כגון מחיצות קנים ד' מחיצות כחדר להניח שם בלילה המאכל ולדור שם השומר ולמחר יטלטלנו בכל הפרדס דהא אית ביה שומירה ובית דירה:

שלפינהו. דלא ס"ל הא תקנתא:

נקטינהו מבתריה. שלא יחזור רב הונא ויתקנם:

איתיביה. לסיועה דשפיר עבד:

עיר חדשה מודדין לה משיבתה. אם מוקפת חומה ואינה מיושבת כולה כשבא למדוד תחומיה לא ימדוד לה מן החומה אלא מן הבתים דחומתה לאו חומה היא לשוויה כולה כד' אמות הואיל וישיבתה חדשה שקדמה חומתה לישיבתה אבל ישנה שישובה ישנה וקדם לחומתה מודדין לה מחומתה:

והאי נמי. האי פרדס הרי הוקף ימים רבים והך השומירה נעשה עכשיו והיקף הפרדס לא אדעתא דהך דירה הוה ודמי כי הוקף ולבסוף ישב:

א"ל רב פפא לרבא. לסיועה:

אדרכלין. בנאים שעושים מחיצה לצל סביבותיהם כשבונים בחמה:

כיון דלצניעותא היא. ולמחר סתרי לה לאו כלום היא והא נמי לצניעותא דיום ולילה בעלמא היא דעבידא ולא דירה היא: לנחת שלא לדור שם אלא להשתמר מה שיניחו שם:

עריסיתא. שכונות שכונות לבד ובכל שכונה היו מבואות הרבה ולא התיר את העיר כולה ביחד ואע"פ שהיתה עיר קטנה שאין נכנסין בה ששים ריבוא ותנן לקמן (דף נט.) עיר של יחיד מערבין את כולה והיינו של יחיד שאינה דומה לדגלי מדבר של ששים ריבוא:

משום פירא דבי תורי. שוחה עמוקה היתה בין שכונה לשכונה ושם היו מניחין גרעיני תמרים לאכול השוורים והעיר אין לה חומה ומבואות של (בין) [בתל] השכונות מפולשים ועשו מחיצות לראשי המבואות לכל צד שחוץ לעיר להשתמר הגרעינין ולא חשיב ליה מחיצה לצרף את המבואות ולעשות העיר אחת ואע"פ שמחיצה של קיימא היתה:

פירא. שוחה כמו פירא דכוורי במס' תענית (דף כד.) והך מחיצה דרב הונא כעשויה לנחת דמיא שאינה נעשית לדירה תמיד לצאת ולבא בה:

להרע. לאסור ובתשובת הגאונים מצאתיה בלשון אחר וישר בעיני מאד הוא בוסתנא קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה הוה ואבוורנקא כמין אכסדרה או קובה שבונים המלכים בתוך פרדס שלהן ועומד באמצע פרדס ולא הוצרך ריש גלותא אלא לטלטל מפתח בוסתנא שהיה אצל הבית עד האבוורנקא ועבד רב הונא בר חנינא כמין שביל מן הפתח עד האבוורנקא גדר מכאן וגדר מכאן בקנה קנה פחות מג' להפסיק בין הדרך לבוסתנא ויטלטל באותו שביל ורבא כי שלפינהו לא לאסור אלא להקל עליו דס"ל דשרי לטלטולי בכולה בוסתנא דכיון דבנה ליה אבוורנקא בבוסתנא שויה לכולה בוסתנא חצר לאבוורנקא והוי מוקף לדירה ואתו תלמידי דרבא רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע נקטינהו דלא ליהדר רב הונא בר חנינא וליתקנינהו וההיא שעתא לא אדכור להו דלאו שפיר עביד דשלפינהו ולמחר אדכור ואותבוהו כדאמר למחר איתיביה רבינא לרבא עיר חדשה כו' והאי בוסתנא נמי כהוקף ולבסוף ישב דמי שקודם נטיעתו מקיפין אותו ולאחר שגדל האילן עשו האבוורנקא סביב הלכך שפיר עבד רב הונא בר חנינא ורב פפא אותביה ממחיצת אדרכלין דהא מחיצה דאבוורנקא נמי לצניעות עבידא וכן לנחת להשתמש להניח בה טליתותיהן ולבושיהן שפושטים שם ושאר כלי תשמישם קרי עליהו על רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע שלא נזכרו אתמול וסתרו תיקונו של רב הונא בר חנינא ועכשיו נעשו חכמים לאסור עליו ולהיטיב לא ידעו אתמול וכן עיקר:

ההיא אבוורנקא דהוה ליה לריש גלותא בבוסתניה.

אמר ליה לרב הונא בר חנינא: לעבד מר תקנתא, דלמחר נאכול נהמא התם. אזל עבד קנה קנה פחות משלשה.

כו, א אזל רבא ^ שלפינהו.

אזל רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע נקטינהו מבתריה.

למחר איתיביה רבינא לרבא:

"עיר חדשה מודדין לה - משיבתה.

וישנה - מחומתה.

איזו היא חדשה?

ואיזו היא ישנה?

חדשה - שהוקפה ולבסוף ישבה.

ישנה - ישבה ולבסוף הוקפה."

והאי נמי, כהוקפה ולבסוף ישבה דמי!

אמר ליה רב פפא לרבא:

והאמר רב אסי:

מחיצות אדרכלין - לא שמה מחיצה,

אלמא כיון דלצניעותא עבידא לה,

לא הויא מחיצה.

הכא נמי, כיון דלצניעותא עבידא, לא הויא מחיצה!

אמר רב הונא בריה דרב יהושע לרבא:

והאמר אמר רב הונא:

מחיצה העשויה לנחת - לא שמה מחיצה!

דהא רבה בר אבוה מערב לה לכולה מחוזא ערסייתא ערסייתא,

משום פירא דבי תורי.

והא פירא דבי תורי, כמחיצה העשויה לנחת דמיא!

קרי עליהו ריש גלותא:

"חכמים המה להרע ולהטיב לא ידעו" (ירמיה ד, כב).

112. כו, א

כ"י

כאיסטרטיא של מלכים. רחבה שאחורי פלטין ושם היו מטיילים תמיד אלמא איכא דירה בהכי:
 ושניהן. ר' אלעאי וחנניה:
 התיכונה. אחרי פלטין של חזקיה דאי חצר שלפני בתים הואי החיצונה הוה קרי לה ואע"ג דגדולה היא כעיר קרי לה חצר ולא הוקפה לדירה:
 מאי בעי התם. ברחבה שאחורי פלטין שאינה לדרך יציאה:
 להושיב ישיבה. של תלמידים לעסוק בתורה על פתחו שלא יהא רשות למלאך המות ליכנס שם:
 שטן. מלאך המות דכי חזי (דמינצו בהדי הדדי מיגרי בהו):

"אמר רבי אלעאי,

שמעתי מרבי אליעזר: ואפילו בית כור."

דלא כחנניה,

דתניא:

"חנניה אומר:

ואפילו היא ארבעים סאה באסטרטיא של מלך".

אמר רבי יוחנן:

ושניהם, מקרא אחד דרשו,

שנאמר: "ויהי ישעיהו לא יצא אל חצר התיכונה"³³ (מלכים ב' כ, ד),

כתיב: "העיר", וקרינו: "חצר",

מכאן לאיסטרטיא של מלך שהיו כעירות בינוניות.

במאי קמפלגי?

מר סבר: עירות בינוניות הוין בית כור.

ומר סבר: ארבעים סאה הוין.

וישעיהו מאי בעי התם?

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן:

מלמד שחלה חזקיה, והלך ישעיהו להושיב³⁴ ישיבה על פתחו.

מכאן לתלמיד חכם שחלה, שמושיבין ישיבה על פתחו.

ולאו מילתא היא,

דילמא אתי לאיגרויי ביה שטן.

³³ ויהי ישעיהו לא יצא אל חצר התיכונה ודבר ה' היה אליו לאמור

³⁴ ע"פ גירסת עין יעקב ועוד.

113. כו, א-ב

רפ"י

אנשי חצר ששכח אחד מהן כו'. ודאי מתניי בשביטל להן רשות שהיה לו בחצר מיירי דאי לא בטיל אף בחצר אסורים לטלטל מבתיהן שהבתים לכל אחד ואחד הן והחצר רשות כולן וחלקו אוסר עליהן ואשמעינן ר' אלעאי דהמבטל רשות חצירו רשות ביתו נמי ביטל ונעשה אורח אצלן לפיכך אף ביתו מותר להן אבי"ל הוא אסור להכניס ולהוציא מביתו לחצר ואף על פי שהוא מותר להכניס ולהוציא מפתח בתיהן לחצר כדתנן בפרק הדר (דף סט.): ושלחן מותר לו ולחן כשאר כל אדם הנכנס לחצר חבירו ומותר לו להוציא מפתח חבירו לחצר. דהא רשותא דחד הוא והכא נמי כיון (דבטל הוא דירתו) מביתו (מיהא) אסור הוא להוציא ולא אמרינן כיון דביטל להו רשות ביתו הוי ביתו כבתיהן דבשלמא מבתיהן אם הוא מכניס ומוציא איכא למימר כאינש בעלמא הוא אבל מביתו חוזר ומחזיק ברשותו הוא ואוסר עליהם והם עליו כדתנן בפרק הדר מי שנתן רשותו והוציא בין בשוגג בין במזיד הרי זה אוסר:

והא תנן. לקמן בפרק הדר ביתו אסור להכניס ולהוציא לו ולחן ואמרינן התם ביתו הוא דאסור להם הא חצירו שריא להוציא מבתיהן לחצר שרשותו שולט בה הי"ד אי דלא ביטל חצירו אמאי שריא ואוקימנא בשביטל רשות חצירו ולא ביטל רשות ביתו וקסבר המבטל רשות חצירו רשות ביתו לא ביטל לפיכך חצר כולה שלהן היא וביתו מיוחדת לאסור להן להוציא מרשותו לרשותן:

מתני' ר"א. כדאמר רבי אלעאי שמעתי מר"א: **רשות ביתו ביטל.** ואע"ג דלא פריש בהדיא רשות ביתו דהא ודאי מתני' בדלא פירש דאי פירש לא מצי למימר ר' אלעאי בקשתי לי חבר ולא מצאתי דהא כ"ע מודו דשרי: **פשיטא.** דבהכי פליגי ולמה ליה לרב ששת לומר כשתימצי לומר:

אמר רחבה אנא ורב הונא בר חנינא תרגימנא. להאי כשתימצי לומר דרב ששת למאי איצטריך:

ה"ג לא נצרכה אלא לחמשה ששרוין בחצר כו'. דאשמעינן רב ששת לשום לב להבין טעם מחלוקתן וללמוד הימנו דבר אחר דלרי אליעזר מבטל בעין יפה מבטל ולא אמרינן חצר דגלי גלי בית דלא גלי לא גלי ונילף מינה דהיכא דבטיל לחד מינייהו בטיל לכולהו ולא אמרינן למאן דגלי גלי למאן דלא גלי לא גלי ולרבנן צריך לבטל לכל אחד ואחד כי היכי דלגבי בית סבירא להו דמאי דלא פריש לא בטיל הכא נמי למאן דלא פריש לא בטיל וכולן אסורין דאע"ג דהאי דבטיל ליה עירב עם חבירו כי עירב מאתמול אדעתא דההיא חולקא לא עירב דההיא שעתא לאו דידיה הוא ודכוותיה תניא בהדר (לקמן דף ע:): אחד מן השוק שמת והיה לו בית בחצר והניח רשותו לאחד מבני החצר מבעוד יום דהיינו קודם שעירבו דכי עירב אדעתא דההיא חולקא נמי עירב אינו אוסר משחשיכה הרי זה אוסר:

רב כהנא מתני הכי. להאי כשתימצי לומר דרב ששת אמתניתין ורחבה ורב הונא הוא דתרגמוה לאגמורין מינה אחמשה שעירבו בחצר כו' הוא דאתא:

ורב טביומי מתני. דרב ששת בהדיא אמרה עלה:

כו' אליעזר. דאמר מבטל בעין יפה מבטל:

[אמר רבי אלעאי:

שמעתי מדבי אלעזר ...]

"וכן שמעתי הימנו:

אנשי חצר, ששכח אחד ולא עירב ביתו - אסור [מלהכניס ולהוציא, אבל להם - מותר"]

והתנן:

"ביתו אסור להוציא ולהכניס לו ולהן" (ט:)

אמר רב הונא בר יהודה אמר רב ששת:

לא קשיא:

הא - רבי אליעזר,

כ"ב,

והא - רבנן.

כשתימצי לומר:

לדברי רבי אליעזר - המבטל רשות חצירו רשות ביתו ביטל.

לרבנן - המבטל רשות חצירו רשות ביתו לא ביטל.

פשיטא!

אמר רחבה:

אנא ורב הונא בר חנינא תרגימנא:

לא נצרכא אלא לחמשה ששרוין בחצר אחד ושכח אחד מהן ולא עירב,

לדברי רבי אליעזר - כשהוא מבטל רשותו, אין צריך לבטל לכל אחד ואחד,

לרבנן - כשהוא מבטל רשותו, צריך לבטל לכל אחד ואחד.

כמאן אזלא הא דתניא:

"חמשה ששרוין בחצר אחד, ושכח אחד מהן ולא עירב,

כשהוא מבטל רשותו - אין צריך לבטל רשות לכל אחד ואחד?"

כמאן?

כרבי אליעזר.

רב כהנא מתני הכי.

רב טביומי מתני הכי:

כמאן אזלא הא דתניא:

"חמשה ששרוין בחצר אחד, ושכח אחד מהן ולא עירב,

כשהוא מבטל רשותו - אינו צריך לבטל רשות לכל אחד ואחד?"

כמאן?

אמר רב הונא בר יהודה אמר רב ששת:

כמאן? כרבי אליעזר.

114. כו, ב

רש"י

לרבי אליעזר. דאמר מסתמא ביטל רשות ביתו :
אם אמר. בהדיא לא בטילנא רשות ביתו מי הוי ביתו מותר להן או לא :
ולרבנן. דאמרי מסתמא לא ביטל רשות ביתו אמר בהדיא מבטילנא לכו אף רשות ביתו מבטיל אי לא :
ביתא בלא חצר. כיון דאסר עצמו בחצרו שביטל להם :
לאו כל כמיניה. דכיון דלית ליה חצר דירת בית לא כלום היא לדידיה :
והאי כי אמר מבטילנא. בטלה דעתו אצל כל אדם ולא ביטל אלא חצר :

[אמר רבי אלעאי:

שמעתי מרבי אלעזר ...]

"וכן שמעתי הימנו:

אנשי חצר, ששכח אחד ולא עירב ביתו - אסור [מלהכניס ולהוציא,

אבל להם מותר].

אמר ליה רב פפא לאביי:

לרבי אלעזר,

אי אמר: "לא מבטילנא?"

ולרבנן: אי אמר: "מבטילנא?"

מאי?

טעמא דרבי אלעזר משום דקסבר: המבטל רשות חצירו, רשות ביתו ביטל. והאי אמר: "אנא לא מבטילנא".

או דילמא: טעמא דרבי אלעזר משום דבית בלא חצר לא עבידי אינשי דדיירי וכי קאמר: "לא מבטילנא" - לאו כל כמיניה, אף על גב דאמר: "דיירנא" - לאו כלום קאמר.

ולרבנן, אי אמר: "מבטילנא",

מאי?

טעמא דרבנן משום דקסברי: המבטל רשות חצירו רשות ביתו לא ביטל,

והאי אמר: "מבטילנא"?

או דילמא: טעמא דרבנן משום דלא עביד אינשי דמסלק נפשיה לגמרי מבית וחצר, והוי כי אורח לגביהו,

והאי כי אמר: "מבטילנא" - לאו כל כמיניה.

אמר ליה:

בין לרבנן, בין לרבי אלעזר:

כיון דגלי דעתיה - גלי.

כ"ט

אצותא חרזייתא. סיב עבה
הגדל סביב הדקל ונכרך ועולה
בו כלולבי גפנים. חרזייתא
תכופות הרבה יחד כמחרוזות
וטעם מרור בו :

115. כו, ב

"וְכֹן שְׁמַעְתִּי מִמֶּנּוּ שְׂיוֹצְאִים בְּעֶרְקֵבֵלִין בְּפֶסֶח".

מאי "עֶרְקֵבֵלִין"?

אמר ריש לקיש:
אצותא חרוזייתא.

הדרן עלך עושין פסין